Oikeustapauskokoelma

UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

24 päivänä syyskuuta 2019 *

EU-tavaramerkki – Mitättömyysmenettely – EU-tavaramerkiksi rekisteröity sanamerkki Crédit Mutuel – Ehdottomat hylkäysperusteet – Kuvailevuus – Erottamiskyvyn puuttuminen – Käytön perusteella syntynyt erottamiskyky – Liitännäiskanne – Asetuksen (EU) 2017/1001 7 artiklan 1 kohdan b ja c alakohta sekä 3 kohta – Asetuksen (EU) 2017/1001 59 artiklan 1 kohdan a alakohta sekä 2 kohta

Asiassa T-13/18,

Crédit Mutuel Arkéa, kotipaikka Relecq Kerhuon (Ranska), edustajinaan asianajajat A. Casalonga, L. Codevelle ja C. Bercial Arias,

kantajana,

vastaan

Euroopan unionin teollisoikeuksien virasto (EUIPO), asiamiehenään D. Hanf,

vastaajana,

jossa muuna osapuolena EUIPO:n valituslautakunnassa käydyssä menettelyssä oli ja väliintulijana unionin yleisessä tuomioistuimessa on

Confédération nationale du Crédit mutuel, kotipaikka Pariisi (Ranska), edustajinaan asianajajat B. Moreau-Margotin ja M. Merli,

ja jossa on kyse kanteesta, joka on nostettu EUIPO:n viidennen valituslautakunnan 8.11.2017 tekemästä päätöksestä (asia R 1724/2016-5), joka koskee Crédit Mutuel Arkéan ja Confédération nationale du Crédit Mutuelin välistä mitättömyysmenettelyä,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Prek sekä tuomarit E. Buttigieg (esittelevä tuomari) ja B. Berke,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 15.1.2018 jätetyn kannekirjelmän,

ottaen huomioon unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 29.3.2018 jätetyn EUIPO:n vastineen,

ottaen huomioon unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 29.3.2018 jätetyn väliintulijan vastineen,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

ottaen huomioon unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 29.3.2018 jätetyn väliintulijan liitännäiskanteen,

ottaen huomioon unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 2.8.2018 jätetyn kantajan vastineen liitännäiskanteeseen,

ottaen huomioon unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 29.5.2018 jätetyn EUIPO:n vastineen liitännäiskanteeseen,

ottaen huomioon unionin yleisen tuomioistuimen asianosaisille esittämät kirjalliset kysymykset ja unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 1.2.2019 ja 4.2.2019 jätetyt vastaukset näihin kysymyksiin,

ottaen huomioon 26.2.2019 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian tausta

1 Kantaja, Crédit Mutuel Arkéa, on keskinäinen osuuspankki.

2 Se kuuluu Crédit Mutuel -konserniin, joka on keskinäinen pankkikonserni, jonka organisaatio käsittää kolme eri aluetasoa (paikallinen, alueellinen ja kansallinen), jäljempänä Crédit Mutuel -konserni. Jokaisen paikallistason keskinäisen luottopankin on kuuluttava aluepankkiin, ja jokaisen aluepankin on kuuluttava väliintulijaan eli valtakunnalliseen Confédération nationale du Crédit mutueliin (Crédit Mutuelin pankkien yhdistys, jäljempänä CNCM), joka on verkoston keskuslaitos, Ranskan rahataloutta ja rahoitusmarkkinoita koskevan lain (code monétaire et financier, jäljempänä rahatalous- ja rahoitusmarkkinalaki) L.512-55 ja L.512-56 §:n mukaisesti. Crédit Mutuel -konserniin kuuluvat pankit ovat järjestäytyneet pääasiassa kahteen itsenäiseen ja kilpailevaan ryhmittymään, jotka ovat Crédit Mutuel Arkéa ja CM11-CIC.

3 Väliintulija esitti 5.5.2011 EU-tavaramerkin rekisteröintihakemuksen Euroopan unionin teollisoikeuksien virastolle (EUIPO) Euroopan unionin tavaramerkistä 26.2.2009 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 207/2009 (EUVL 2009, L 78, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna (korvattu Euroopan unionin tavaramerkistä 14.6.2017 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2017/1001 (EUVL 2017, L 154, s. 1)), nojalla.

4 Tavaramerkki, jonka rekisteröintiä haettiin, on sanamerkki Crédit Mutuel.

5 Tavarat ja palvelut, joille rekisteröintiä haettiin, kuuluvat erityisesti luokkiin 9, 16, 35, 36, 38, 42 ja 45 luokituksessa, joka perustuu tavaroiden ja palvelujen kansainväliseen luokituksesta tavaramerkkien rekisteröimistä varten 15.6.1957 tehtyyn Nizzan sopimukseen, sellaisena kuin se on tarkistettuna ja muutettuna.

6 Merkki Crédit Mutuel rekisteröitiin 20.10.2011 yksilölliseksi EU-tavaramerkiksi numerolla 9943135 erityisesti edellä 5 kohdassa mainittuja tavaroita ja palveluja varten.

7 Kantaja esitti 26.2.2015 riidanalaista tavaramerkkiä koskevan mitättömyysvaatimuksen kaikkien niiden tavaroiden ja palvelujen osalta, joille se oli rekisteröity, erityisesti asetuksen N:o 207/2009 52 artiklan 1 kohdan a alakohdan (josta on tullut asetuksen

2017/1001 59 artiklan 1 kohdan a alakohta) nojalla sillä perusteella, että tämä tavaramerkki oli rekisteröity asetuksen N:o 207/2009 7 artiklan 1 kohdan b ja c alakohdan (joista on tullut asetuksen 2017/1001 7 artiklan 1 kohdan b ja c alakohta) vastaisesti.

8 Mitättömyysosasto hylkäsi 11.8.2016 tekemällään päätöksellä mitättömyysvaatimuksen kokonaisuudessaan ja katsoi yhtäältä, että riidanalainen tavaramerkki oli kuvaileva joidenkin kyseisten tavaroiden ja palvelujen osalta mutta että se oli tullut näiden tavaroiden ja palvelujen osalta erottamiskykyiseksi käytön perusteella, ja toisaalta, että tämä tavaramerkki ei ollut kuvaileva muiden, pankkitoiminnan alaan kuulumattomien tavaroiden ja palvelujen osalta.

9 Kantaja teki mitättömyysosaston päätöksestä 20.9.2016 valituksen EUIPO:ssa asetuksen N:o 207/2009 58–64 artiklan (joista on tullut asetuksen 2017/1001 66–71 artikla) nojalla siltä osin kuin mitättömyysosasto oli yhtäältä katsonut, ettei riidanalainen tavaramerkki ollut kuvaileva tiettyjen tavaroiden ja palvelujen osalta, ja oli toisaalta päätellyt, että riidanalainen tavaramerkki oli tullut erottamiskykyiseksi käytön perusteella niiden tavaroiden ja palvelujen osalta, joiden yhteydessä sen oli katsottu olevan kuvaileva.

10 Vastineessa esittämissään 16.2.2017 päivätyissä huomautuksissa väliintulija vaati valituslautakuntaa hylkäämään valituksen ja kumoamaan mitättömyysosaston päätöksen siltä osin kuin siinä katsottiin, että riidanalainen tavaramerkki oli kuvaileva tiettyjen tavaroiden ja palvelujen osalta.

11 EUIPO:n viides valituslautakunta hylkäsi valituksen 8.11.2017 tekemällään päätöksellä (jäljempänä riidanalainen päätös).

12 Ensinnäkin se katsoi mitättömyysosaston tavoin, että kohdeyleisö koostui yhtäältä tavanomaisen valppaasta ja valistuneesta suuresta yleisöstä ja toisaalta ammattilaisista ainakin silloin, kun oli kyse teknisistä tai erityispalveluista. Lisäksi valituslautakunta katsoi, että suureen yleisöön kuuluvien kuluttajien tarkkaavaisuusaste oli korkea tiettyjen sellaisten palvelujen, kuten rahoitus- tai kiinteistöpalvelujen, osalta, joilla saattoi sen mukaan olla käyttäjilleen merkittäviä taloudellisia seurauksia. Se täsmensi myös, että siltä osin kuin riidanalainen tavaramerkki muodostui ranskankielisistä sanoista, huomioon otettava kohdekuluttaja oli ranskankielinen kuluttaja.

13 Toiseksi valituslautakunta katsoi, että ilmaisu ”crédit mutuel” (”keskinäinen luotto”) viittasi keskinäisten pankkien harjoittamaan pankkitoiminnan lajiin ja että näiden pankkien toiminta ”[vastasi] täysin niin kutsuttujen perinteisten pankkien toimintaa, vaikka niiden päämäärä ei [ollut] sama, nimittäin taloudellisten voittojen synnyttäminen”. Näin ollen valituslautakunnan mukaan siltä osin kuin riidanalaisessa tavaramerkissä annettiin ymmärtää, että siinä tarkoitettuja tavaroita ja palveluja käytettiin pankkitoiminnan alalla, se oli kuvaileva niiden lajin, kohteen tai käyttötarkoituksen osalta.

14 Kolmanneksi se esitti yhteiset tavara- ja palveluryhmäkohtaiset perustelut ja katsoi näin ollen, että riidanalainen tavaramerkki oli kuvaileva ja että se ei ollut erottamiskykyinen seuraavien tavaroiden ja palvelujen (jäljempänä ensimmäiseen ryhmään kuuluvat tavarat ja palvelut) osalta siltä osin kuin niillä oli riittävän suora ja läheinen yhteys pankkitoiminnan alaan:

– luokka 9: ”Pankkikortilla toimivat automaatit, seteliautomaatit; pankkikortit; sirukortit, erityisesti muisti- tai mikroprosessori- tai magneetti- tai sirukortit, joissa on käyttöaikaa”

– luokka 35: ”Liiketoimintaan liittyvä neuvonta, tiedotus tai opastus; teollisuus- tai kaupallisille yrityksille, vapaille ammatinharjoittajille, taiteilijoille, paikallisyhteisöille, yksityishenkilöille tarjottava liiketoiminnan hoitoon liittyvä tuki; ammattimainen liiketoimintakonsultointi; taloutta koskevat analyysit, arvioinnit, tiedotus ja ennusteet; rahoitus-, raha- ja pörssimarkkinoita koskevat taloudelliset, tilastolliset ja kaupalliset ohjeet, jotka ovat käytettävissä erityisesti telemaattisten laitteiden, tietoverkkojen, Internetin sekä intranet- ja ekstranet-verkkojen välityksellä; liittymäpalvelut sellaiselle suojatulle Internet-sivustolle, jonka avulla voidaan käyttää pankki-,

rahoitus- ja henkilötietoja; tiedostojen, tietokantojen ja tietopankkien sekä elektronisten ammattiluettelojen hallinta pankkitoiminnan, rahoituksen, raha-asioiden ja pörssitoiminnan alalla; rahoitustuotteiden, pörssiosakesalkkujen hallinnointi, osakesalkkujen hallinnointi toimeksiannon perusteella; tilintarkastus- ja tiliotepalvelut”

– luokka 36: ”Rahatalousasiat; raha-asiat; pankkiliiketoimet; online-pankkipalvelut; pankkitilien hallinta; sijoituspalvelut; luottokortti- ja pankkikorttipalvelut; arvopapereiden välitys; rahataloudelliset arvioinnit (pankkiasiat), verotukseen liittyvät arvioinnit ja asiantuntijapalvelut; perintäpalvelut; factoring-rahoitus; matkasekkien ja akkreditiivikirjeiden anto; rahoitus-, pankki-, raha- ja pörssiasioihin liittyvät palvelut, jotka ovat käytettävissä puhelinverkkojen ja tietoteknisten viestintäverkkojen välityksellä; toimeksiantojen vastaanotto, toteutus ja välittäminen muiden (liikkeeseenlaskijoiden, sijoittajien) lukuun yhdellä tai useammalla rahoitusvälineellä; osakesalkkuihin liittyvä varainhoito; korko-, valuutta- ja osakemarkkinoihin liittyvä rahoitusanalyysi; tiedotus- ja neuvontapalvelut pankki- ja rahoitusalalla; sijoituksia ja arvopaperisijoituksia koskevat tiedotus- ja neuvontapalvelut; sijoitus- ja arvopaperisijoituspalvelut; valuutanvaihtotoimistot, arvopapereiden säilytys, tallelokerotalletukset; omaisuudenhoito; lainapalvelut; liisaus; talletukset; rahoitusmarkkinoihin liittyvät toimet ja tapahtumat; varojensiirtopalvelut; suojatut maksupalvelut; osakkeiden, obligaatioiden ja yhteissijoitusjärjestöjen (OPCVM) arvopapereiden liikkeeseenlasku ja hallinta; pankki-, rahoitus- ja raha-asioihin liittyvä tiedotus erityisesti puhelimen, telemaattisten välineiden, tietoverkkojen, Internetin, intranetin ja ekstranetin välityksellä”.

15 Se katsoi kuitenkin mitättömyysosaston tavoin, että väliintulija oli esittänyt asetuksen 2017/1001 7 artiklan 3 kohdan mukaisesti todisteet, jotka olivat omiaan osoittamaan, että riidanalainen tavaramerkki oli tullut erottamiskykyiseksi käytön perusteella ensimmäiseen ryhmään kuuluvien tavaroiden ja palvelujen osalta.

16 Neljänneksi se katsoi, että riidanalainen tavaramerkki oli ei-kuvaileva ja erottamiskykyinen seuraavien tavaroiden ja palvelujen (jäljempänä toiseen ryhmään kuuluvat tavarat ja palvelut) osalta, siltä osin kuin niillä ei ollut riittävän erityistä, suoraa, läheistä tai selvää yhteyttä pankkitoiminnan alaan:

– luokka 9: ”Kolikolla tai rahakkeella toimivat automaatit; magneettiset, digitaaliset ja optiset tallennusvälineet, CD-ROM-levyt, videolevyt; ohjelmistot, erityisesti tietojenkäsittelyohjelmistot; online-muotoiset jäsenlehdet”

– luokka 16: ”Painotuotteet; kirjat; aikakausjulkaisut; aikakauslehdet; sanomalehdet; paperiset mainoslehtiset, paperiset lehtiset, julisteet, kalenterit, tarrat, mainospainatteet, lomakkeet; tilattavat tiedotteet ja painotuotteet”

– luokka 36: ”Vakuutustoiminta; kiinteistöasiat; säästöpankit; vakuutusten välitys; rahataloudelliset arvioinnit (vakuutus-, kiinteistöasiat); kiinteän tai irtaimen omaisuuden hallinta; rahallinen sponsorointi”

– luokka 38: ”Tietojen siirto ja levitys; tietokantojen sekä tietoteknisten tai telemaattisten tietokantakeskuspalvelimien välityksellä saatavien tietojen siirto; tietojen siirto tietokantoihin sekä tietoteknisiin tai telemaattisiin tietokantakeskuspalvelimiin käyttäjätunnuksen avulla”

– luokka 42: ”Tietojen suojatut latauspalvelut”

– luokka 45: ”Oikeudelliset palvelut; lakiasiainpalvelut; turvallisuuspalvelut omaisuuden ja yksilöiden suojaamiseksi”.

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten ja muiden osapuolten vaatimukset

17 Kantaja on nostanut nyt käsiteltävän kanteen 15.1.2018 unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon toimittamallaan kannekirjelmällä.

18 Kantaja vaatii pääasiallisesti, että unionin yleinen tuomioistuin

– kumoaa riidanalaisen päätöksen osittain

– hylkää liitännäiskanteen

– velvoittaa EUIPO:n ja väliintulijan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

19 EUIPO vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– hylkää liitännäiskanteen

– velvoittaa kantajan ja väliintulijan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

20 Väliintulija vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– hyväksyy liitännäiskanteen ja toteaa, ettei riidanalainen tavaramerkki ole kuvaileva ja että se on näin ollen pätevä

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

Tutkittavaksi ottaminen

Pääkanteen kohde

21 Vastauksena unionin yleisen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen kantaja on todennut EUIPO:n väitteestä, jonka mukaan kanne on jätettävä tutkimatta siltä osin kuin se koskee ”julisteita, kalentereita ja tarroja”, jotka ovat luokkaan 16 kuuluvia tavaroita, ettei sen nostama kanne koske näitä tavaroita. Tämä on otettava huomioon.

22 Lisäksi kantaja väitti kannekirjelmässä luokkaan 36 kuuluvien ”pankkiliiketoimien” osalta, että riidanalainen tavaramerkki on julistettava mitättömäksi näiden palvelujen tapauksessa, koska ilmaisu ”crédit mutuel” on tietyn pankkipalvelun lajin yleisnimi mutta myös oikeudellinen termi Ranskassa, ja että näin ollen riidanalainen tavaramerkki ei ole erottamiskykyinen ja että se on ainakin kuvaileva kyseisten ”pankkiliiketoimien” osalta.

23 EUIPO vetoaa siihen, että tällainen väite on jätettävä tutkimatta sillä perusteella, että kun otetaan huomioon edellä 14 kohdassa mainittu valituslautakunnan päätelmä, kantajan pyrkimyksenä olisi saada unionin yleiseltä tuomioistuimelta vahvistava tuomio.

24 Kantaja totesi vastauksena unionin yleisen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen, että se ei nyt käsiteltävässä kanteessa kiistänyt valituslautakunnan päätelmää riidanalaisen tavaramerkin kuvailevuudesta ensimmäiseen ryhmään kuuluvien tavaroiden ja palvelujen (joihin luokkaan 16 sisältyvät ”pankkiliiketoimet” kuuluvat) osalta vaan ainoastaan päätelmän, jonka mukaan tästä tavaramerkistä olisi tullut näiden tavaroiden ja näiden palvelujen osalta erottamiskykyinen käytön perusteella. Tämä on otettava huomioon.

Liitännäiskanteen kohde

25 EUIPO huomauttaa, että väliintulija vaatii liitännäiskanteellaan unionin yleistä tuomioistuinta toteamaan, että riidanalainen tavaramerkki ei ole kuvaileva ensimmäiseen ryhmään kuuluvien tavaroiden ja palvelujen osalta ja että se on näin ollen pätevä. Tällainen vaatimus, jolla väliintulija pyrkii saamaan unionin yleiseltä tuomioistuimelta vahvistustuomion, olisi hylättävä, koska sen tutkittavaksi ottamisen edellytykset puuttuvat.

26 Liitännäiskanne voitaisiin ottaa tutkittavaksi ainoastaan, jos unionin yleinen tuomioistuin olisi valmis tulkitsemaan väliintulijan vaatimuksen niin, että sillä pyritään tosiasiassa muuttamaan riidanalaista päätöstä siten, että asetuksen 2017/1001 7 artiklan 1 kohdan c alakohtaan perustuva mitättömyysvaatimus hylättäisiin myös niiden ensimmäiseen ryhmään kuuluvien tavaroiden ja palvelujen osalta, joiden kohdalla valituslautakunta oli päätellyt riidanalaisen tavaramerkin olevan kuvaileva.

27 Väliintulija totesi 4.9.2018 päivätyssä kirjeessään, jossa se pyysi istunnon pitämistä, että sen kanteella pyrittiin muuttamaan riidanalaista päätöstä siltä osin kuin se perustui virheelliseen päättelyyn riidanalaisen tavaramerkin luontaisesta kuvailevuudesta.

28 Istunnossa kantaja ja EUIPO totesivat vastauksena unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kysymykseen, etteivät ne vastusta liitännäiskanteen tulkitsemista siten, että sillä pyritään riidanalaisen päätöksen muuttamiseen, ja tämä on kirjattu istuntopöytäkirjaan.

29 On aiheellista todeta, että väliintulijan on välttämättä vaadittava tällaisella vaatimuksella myös riidanalaisen päätöksen kumoamista eikä ainoastaan sen muuttamista (ks. tältä osin tuomio 27.2.2014, Advance Magazine Publishers v. SMHV – Nanso Group (TEEN VOGUE), T-509/12, EU:T:2014:89, 16 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), mikä on myös pääteltävissä niistä perusteluista, jotka on esitetty liitännäiskanteen ainoalle kanneperusteelle, joka koskee pääasiallisesti sitä, että asetuksen 2017/1001 59 artiklan 1 kohdan a alakohtaa, luettuna yhdessä tämän asetuksen 7 artiklan 1 kohdan c alakohdan kanssa, on rikottu.

Kannekirjelmän tiettyjen liitteiden tutkittavaksi ottaminen

30 EUIPO peruutti istunnossa vastaväitteensä kannekirjelmän liitteiden A.47 ja A.49 tutkittavaksi ottamisesta, mikä kirjattiin istuntopöytäkirjaan.

Asiakysymys

31 Kantaja vetoaa kanteensa tueksi kolmeen kanneperusteeseen. Ensimmäinen kanneperuste koskee pääasiallisesti sitä, että asetuksen 2017/1001 59 artiklan 1 kohdan a alakohtaa, luettuna yhdessä tämän asetuksen 7 artiklan 1 kohdan c alakohdan kanssa, on rikottu. Toinen ja kolmas kanneperuste koskevat pääasiallisesti sitä, että asetuksen 2017/1001 59 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä tämän asetuksen 7 artiklan 3 kohdan kanssa, on rikottu.

32 Liitännäiskanteessa, joka on esitetty unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 182 artiklan mukaisesti, väliintulija vetoaa yhteen ainoaan kanneperusteeseen, joka koskee pääasiallisesti sitä, että asetuksen 2017/1001 59 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä tämän asetuksen 7 artiklan 1 kohdan c alakohdan kanssa, on rikottu.

33 Sikäli kuin väliintulija kiistää liitännäiskanteen ainoalla kanneperusteellaan valituslautakunnan päätelmän, jonka mukaan riidanalainen tavaramerkki on kuvaileva ja siten erottamiskyvytön ensimmäiseen ryhmään kuuluvien tavaroiden ja palvelujen osalta, tätä kanneperustetta on syytä tutkia ensiksi. Tämän jälkeen on toiseksi tutkittava pääkanteen ensimmäistä kanneperustetta, joka koskee sitä, että asetuksen 2017/1001 59 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä tämän asetuksen 7 artiklan 1 kohdan c alakohdan kanssa, on rikottu, ja kolmanneksi on tutkittava yhdessä pääkanteen toista ja kolmatta kanneperustetta, koska ne koskevat pääasiallisesti sitä, että asetuksen 2017/1001 59 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä tämän asetuksen 7 artiklan 3 kohdan kanssa, on rikottu.

Liitännäiskanteen ainoa kanneperuste, joka koskee pääasiallisesti sitä, että asetuksen 2017/1001 59 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä tämän asetuksen 7 artiklan 1 kohdan c alakohdan kanssa, on rikottu

34 Väliintulija väittää pääasiallisesti, ettei riidanalainen tavaramerkki ole kuvaileva ja että se on näin ollen erottamiskykyinen ensimmäiseen ryhmään kuuluvien tavaroiden ja palvelujen osalta.

35 Ensinnäkin se kiistää valituslautakunnan ilmaisulle ”crédit mutuel” esittämän merkityksen kohdeyleisön kannalta.

36 Tältä osin se väittää ensinnäkin, että ilmaisua ”crédit mutuel” ei ole määritelty *Larousse*-sanakirjassa mutta että sen maininta asianomaisessa sanakirjassa viittaa Crédit Mutuel -verkoston – jonka keskuslaitos väliintulija on – organisaatioon.

37 Lisäksi sen mukaan tässä ilmaisussa ei ole kyse pankkialan tavaran tai palvelun yleisnimestä, koska sillä ei tarkoiteta erityistä pankkipalvelun lajia, vaan kohdeyleisö käsittää sen olevan tunnusomainen (erottamiskykyinen) merkki, josta tiedetään, että tällä merkillä varustetut tavarat ja palvelut ovat peräisin CNCM:ltä tai Crédit Mutuel -verkostosta.

38 Toiseksi se katsoo, että se seikka, että asianomainen ilmaisu mainitaan rahatalous- ja rahoitusmarkkinalaissa, ei tee siitä kuitenkaan yleisnimitystä, jolla voitaisiin yleisesti kuvata keskinäisiä pankkeja tai jotakin niiden harjoittamaa pankkitoimintaa, koska rahatalous- ja rahoitusmarkkinalain säännökset osoittavat yhtäältä, ettei ilmaisua ”crédit mutuel” ole määritelty täsmällisesti ja että sitä käytetään yksinomaan silloin, kun viitataan CNCM:ään ja keskinäisten luottopankkien verkostoon, ja toisaalta, että tämä ilmaisu on varattu CNCM:lle ja sen jäsenille.

39 Kolmanneksi väliintulija toteaa, että mutualismin historiallisilla teorioilla ei ole vaikutusta siihen, miten kohdeyleisö käsittää riidanalaisen tavaramerkin, ja että mielikuva, jonka riidanalainen tavaramerkki saattaisi synnyttää keskinäisen organisaation tyypistä liitännäiskanteessa tarkoitettujen tavaroiden ja palvelujen osalta, ei ole suora eikä välitön.

40 Kantaja ja EUIPO kiistävät väliintulijan väitteet ja vaativat, että liitännäiskanteen ainoa kanneperuste hylätään.

41 Kuten edellä 27 ja 29 kohdasta ilmenee, väliintulija vaatii unionin yleistä tuomioistuinta kumoamaan riidanalaisen päätöksen ja muuttamaan sitä siltä osin kuin se väliintulijan mukaan perustuu virheelliseen päättelyyn riidanalaisen tavaramerkin luontaisesta kuvailevuudesta.

42 Tältä osin on ensinnäkin muistutettava, että asetuksen 2017/1001 59 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan EU-tavaramerkki julistetaan mitättömäksi EUIPO:lle tehdyllä vaatimuksella, jos se on rekisteröity tämän asetuksen 7 artiklan säännösten vastaisesti.

43 Asetuksen 2017/1001 7 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan ”[tavaramerkkejä], jotka muodostuvat yksinomaan sellaisista merkeistä tai merkinnöistä, joita voidaan elinkeinotoiminnassa käyttää osoittamaan tavaroiden tai palvelujen lajia, laatua, määrää, käyttötarkoitusta, arvoa tai maantieteellistä alkuperää, tavaroiden valmistusajankohtaa tai palvelujen suoritusajankohtaa taikka muita tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksia”, ei rekisteröidä.

44 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen 2017/1001 7 artiklan 1 kohdan c alakohdalla pyritään siihen yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen, että kaikki voivat vapaasti käyttää sellaisia merkintöjä taikka merkkejä, joilla kuvaillaan niiden tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksia, joita varten rekisteröintiä haetaan. Tällä säännöksellä estetään siis se, että ainoastaan yksi yritys saisi käyttää tällaisia merkkejä tai merkintöjä sen vuoksi, että ne on rekisteröity tavaramerkiksi (ks. tuomio 23.10.2003, SMHV v. Wrigley, C-191/01 P, EU:C:2003:579, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

45 Lisäksi merkit tai merkinnät, joita voidaan elinkeinotoiminnassa käyttää osoittamaan sen tavaran tai palvelun ominaisuuksia, jolle rekisteröintiä on haettu, ovat asetuksen 2017/1001 7 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla sellaisia, että ne eivät kykene täyttämään tavaramerkin keskeistä tehtävää eli yksilöimään tavaran tai palvelun kaupallista alkuperää niin, että kuluttaja, joka hankkii tavaramerkillä varustetun tavaran tai palvelun, voisi myöhemmän hankinnan yhteydessä tehdä saman valinnan, jos kokemus osoittautuu myönteiseksi, tai tehdä toisen valinnan, jos se osoittautuu kielteiseksi (ks. tuomio 12.6.2007, MacLean-Fogg v. SMHV (LOKTHREAD), T-339/05, ei julkaistu, EU:T:2007:172, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

46 Tästä seuraa, että merkin kuuluminen edellä 43 kohdassa mainitun säännöksen tarkoittaman kiellon soveltamisalaan edellyttää, että merkin ja kyseisten tavaroiden tai palvelujen välillä on olemassa riittävän suora ja konkreettinen yhteys, jotta kohdeyleisö voi heti ja ilman lisäpohdintoja käsittää, että kyseessä on kyseisten tavaroiden ja palvelujen taikka niiden jonkin ominaisuuden kuvailu (ks. tuomio 12.6.2007, LOKTHREAD, T-339/05, ei julkaistu, EU:T:2007:172, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

47 Tältä osin on täsmennettävä, että käyttämällä asetuksen 2017/1001 7 artiklan 1 kohdan c alakohdassa ilmaisua ”tavaroiden tai palvelujen laji, laatu, määrä, käyttötarkoitus, arvo tai maantieteellinen alkuperä, tavaroiden valmistusajankohta tai palvelujen suoritusajankohta taikka muut tavaroiden tai palvelujen ominaisuudet” unionin lainsäätäjä on yhtäältä todennut, että kaikki asianomaiset ilmaisut olisi otettava huomioon tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksina, ja toisaalta täsmentänyt, että tämä luettelo ei ole tyhjentävä vaan mitä tahansa muita tuotteiden tai palvelujen ominaisuuksia voidaan myös ottaa huomioon (tuomio 10.3.2011, Agencja Wydawnicza Technopol v. SMHV, C-51/10 P, EU:C:2011:139, 49 kohta).

48 Lainsäätäjän valitsemalla ilmaisulla ”ominaisuus” korostetaan sitä, että tässä säännöksessä tarkoitetaan yksinomaan sellaisia merkkejä, joita käytetään jonkin helposti kohdeyleisön tunnistettavissa olevan ominaispiirteen osoittamiseen tuotteissa tai palveluissa, joita varten rekisteröintiä haetaan. Merkin rekisteröinti voidaan siis evätä asetuksen 2017/1001 7 artiklan 1 kohdan c alakohdan perusteella vain silloin, jos on kohtuudella odotettavissa, että kohdeyleisö todella tunnistaa merkin jonkin mainitun ominaisuuden kuvailuksi (ks. tältä osin tuomio 10.3.2011, Agencja Wydawnicza Technopol v. SMHV, C-51/10 P, EU:C:2011:139, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

49 On myös tärkeää muistaa, että merkin kuvailevuutta voidaan ainoastaan arvioida yhtäältä siihen nähden, miten kohdeyleisö ymmärtää merkin, ja toisaalta asianomaisiin tavaroihin tai palveluihin nähden (ks. tuomio 12.6.2007, LOKTHREAD, T-339/05, ei julkaistu, EU:T:2007:172, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

50 Näin ollen on aiheellista arvioida, onko valituslautakunta katsonut perustellusti riidanalaisessa päätöksessä, että sanamerkki Crédit Mutuel on kohdeyleisön näkökulmasta kuvaileva niiden tavaroiden ja palvelujen osalta, jotka kuuluvat ensimmäiseen ryhmään.

51 Kohdeyleisön määrittämisen osalta on ensiksikin todettava, että valituslautakunta on katsonut riidanalaisen päätöksen 39 ja 40 kohdassa, ettei riidanalaisella tavaramerkillä tarkoitettuja tavaroita ja palveluita ollut suunnattu ainoastaan tavanomaisen valppaalle ja valistuneelle suurelle yleisölle vaan myös ammattilaisille ainakin siltä osin kuin kyse oli teknisistä palveluista tai erityispalveluista. Valituslautakunnan mukaan viimeksi mainitut ovat suureen yleisöön kuuluvaa kuluttajaa tarkkaavaisempia silloin, kun ne hankkivat kyseisiä palveluja. Lisäksi tiettyjen sellaisten palvelujen, kuten rahoitus- tai kiinteistöpalvelujen, yhteydessä, joilla voi olla käyttäjilleen merkittäviä taloudellisia seurauksia, suureen yleisöön kuuluvien kuluttajien tarkkaavaisuusaste olisi valintatilanteessa verraten korkea. Valituslautakunta täsmensi myös, että siltä osin kuin riidanalainen tavaramerkki muodostui ranskankielisistä sanoista, huomioon otettava kohdekuluttaja oli ranskankielinen kuluttaja. Tähän kohdeyleisön määritelmään, jota väliintulija ei kiistä, ei liity virhettä.

52 Valituslautakunta, joka tarkasteli riidanalaisen tavaramerkin sisältämien ilmaisujen merkitystä näin määritellyn kohdeyleisön kannalta *Larousse*-sanakirjan verkkoversiossa sanoille ”crédit” (luotto) ja ”mutuel” (keskinäinen) annettujen määritelmien perusteella ja haki vahvistusta myös kantajan toimittamista asiakirjoista, katsoi riidanalaisen päätöksen 46 ja 47 kohdassa, että ”[näiden ilmaisujen] lisääminen synnytti mielikuvan rahoitusalan osuuskunnasta, jonka toiminta muodostui olennaisesti rahoitusluottojen myöntämisestä ja takaamisesta useiden sellaisten jäsenten kesken, jotka ovat liittyneet osaksi samaa ’keskinäiseksi’ kutsuttua yhteisöä, jonka jokainen käyttäjä on samalla edunsaaja ja omistaja” ja että näin ollen ilmaisulla ”crédit mutuel” viitattiin pankkitoiminnan lajiin, jota harjoittavat keskinäiset pankit, joiden toiminta vastaa täysin niin kutsuttujen perinteisten pankkien toimintaa, vaikka niiden päämäärä ei olekaan sama, nimittäin taloudellisten voittojen synnyttäminen.

53 Tämän ilmaisulle ”crédit mutuel” annetun merkityksen valossa valituslautakunta päätteli riidanalaisen päätöksen 48 kohdassa, että riidanalaisessa tavaramerkissä kuvaillaan ensimmäiseen ryhmään kuuluvia tavaroita ja palveluja niiden lajin, kohteen ja käyttötarkoituksen osalta sikäli kuin siinä viitataan selvästi näihin tavaroihin ja palveluihin ja annetaan ymmärtää, että ne kuuluvat pankkitoiminnan alaan. Lisäksi valituslautakunta totesi riidanalaisen päätöksen 73 kohdassa, että kohdeyleisö ei voinut riidanalaisen tavaramerkin perusteella yksilöidä kyseisten tavaroiden ja palvelujen kaupallista alkuperää ja että näin ollen oli katsottava, että se ei ollut niiden osalta erottamiskykyinen.

54 Kiistääkseen tämän valituslautakunnan päätelmän väliintulija väittää, että valituslautakunnan omaksuma näkemys ilmaisun ”crédit mutuel” merkityksestä kohdeyleisön kannalta on virheellinen.

55 Tältä osin se väittää ensinnäkin, ettei ilmaisua ”crédit mutuel” määritellä *Larousse*-sanakirjassa. Tällaisella seikalla ei kuitenkaan ole merkitystä, koska, kuten valituslautakunta on riidanalaisen päätöksen 41 kohdassa todennut, ilmaisujen osalta sanakirjoissa ei mainita kyseessä olevien sanojen kaikkia mahdollisia yhdistelmiä. Valituslautakunta on näin ollen perustellusti päätellyt, että tällaisen ilmaisun tavanomainen ja ilmeinen merkitys on otettava huomioon.

56 Toiseksi on syytä todeta, että – toisin kuin väliintulija väittää – riidanalaisesta päätöksestä ei ilmene, että valituslautakunta olisi katsonut, että sanaosien ”crédit” ja ”mutuel” yhdistelmä olisi pankkialan tavaran tai palvelun yleisnimi, tai että se olisi katsonut, että ilmaisulla ”keskinäinen luotto” tarkoitetaan ”erityistä pankkipalvelun lajia”, joka olisi pankkitoiminnassa erityinen lainauksen laji. Kun valituslautakunta totesi, että riidanalaisessa tavaramerkissä viitataan ”keskinäisten pankkien harjoittamaan pankkitoiminnan lajiin”, sen kanta perustui eroon niin kutsutun perinteisen pankin ja niin kutsutun keskinäisen pankin välillä, sillä pankeilla ei ole samaa päämäärää, nimittäin taloudellisten voittojen synnyttäminen, mutta ne harjoittavat täysin samanlaista pankkitoimintaa (kuten lainaus-, luotto- tai rahoituspalveluita).

57 Tästä seuraa, että valituslautakunnan päätelmään ilmaisun ”crédit mutuel” merkityksestä kohdeyleisön kannalta ei liity virhettä.

58 Tämän lisäksi tämä päätelmä saa vahvistusta Cour d’appel de Paris’n (Ranska) esittämistä näkemyksistä 27.2.2018 annetussa tuomiossa (asia nro 16/14398), jonka väliintulija on toimittanut unionin yleiselle tuomioistuimelle liitännäiskanteensa liitteessä. Kyseinen tuomio on annettu riita-asiassa, joka koski mitättömyysvaatimusta, jonka kantaja oli esittänyt ranskalaisesta yhteismerkistä, jonka haltija väliintulija on ja joka koostuu samoista sanoista (”crédit” ja ”mutuel”) kuin riidanalainen tavaramerkki. Cour d’appel de Paris’n kyseisessä tuomiossa esittämien näkemysten mukaan rahatalous- ja rahoitusmarkkinalaista ja erityisesti sen L.515-55 ja R.512-20 §:stä ilmenee, että ilmaisua ”crédit mutuel” käytetään siinä osoittamaan pankkitoiminnan lajia, joka muodostuu pankkipalvelujen tarjoamisesta toteuttamalla keskinäisen luoton periaatteita. Cour d’appel de Paris lisäsi, että sillä seikalla ei tässä yhteydessä ollut liiemmin merkitystä, että rahatalous- ja rahoitusmarkkinalaissa ei ollut vahvistettu keskinäiselle luotolle täsmällistä määritelmää, koska kyseisillä rahatalous- ja rahoitusmarkkinalaissa käytetyillä sanoilla oli merkityssisältö, joka liittyi keskinäisten luottopankkien tarkoituksen määrittelyyn, ja koska rahatalous- ja rahoitusmarkkinalain R.512-20 §:ssä määriteltiin keskinäisen luoton yleiset periaatteet, joita ovat muiden muassa toiminnan voittoa tavoittelematon luonne, pankkien toiminnan rajaaminen määrätylle alueelle taikka tiettyyn homogeeniseen jäsenryhmään ja jäsenten vastuun vahvistaminen. Keskinäiseksi luotoksi kutsuttu pankkitoiminnan laji määritellään näin ollen Cour d’appel de Paris’n mukaan näillä yleisillä periaatteilla.

59 Merkitys, jonka Cour d’appel de Paris on antanut ilmaisulle ”crédit mutuel”, josta ranskalainen tavaramerkki, jonka haltija väliintulija on, koostuu, vastaa siis pääosin sitä merkitystä, jonka valituslautakunta on katsonut näillä samoilla riidanalaisen tavaramerkin muodostavilla sanoilla olevan.

60 Tässä yhteydessä on syytä muistaa, että vaikka EU-tavaramerkkejä koskeva järjestelmä on itsenäinen järjestelmä, joka muodostuu sääntöjen kokonaisuudesta ja jolla on omat erityiset tavoitteensa ja jonka soveltaminen ei ole mitenkään riippuvaista kansallisesta järjestelmästä, oikeuskäytännöstä seuraa myös, ettei asianosaisia tai unionin yleistä tuomioistuinta itseään voida estää hyödyntämästä unionin oikeuden tulkinnassa kansallisesta oikeuskäytännöstä juontuvia elementtejä. Näin ollen, vaikka kansallisten viranomaisten päätökset eivät olekaan velvoittavia Euroopan unionin tavaramerkkioikeuden soveltamisen kannalta, ne voidaan ottaa huomioon erityisesti, jotta voidaan arvioida, kuten käsiteltävässä tapauksessa, riidanalaisen tavaramerkin muodostavien sanojen merkitystä kohdeyleisön kannalta (ks. tuomio 25.11.2014, UniCredit v. SMHV, T-303/06 RENV ja T-337/06 RENV, EU:T:2014:988, 91 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

61 Väliintulija myös kiistää valituslautakunnan päätelmän, jonka mukaan, kun otetaan huomioon riidanalaisen tavaramerkin merkitys kohdeyleisön kannalta, tavaramerkki on kuvaileva niiden tavaroiden ja palvelujen osalta, joilla on yhteyksiä pankkitoimintaan. Väliintulijan tältä osin esittämät väitteet eivät kuitenkaan voi menestyä.

62 Ensinnäkin väliintulijan väitteestä, jonka mukaan kohdeyleisö mieltää ilmaisun ”crédit mutuel” tunnusomaiseksi (erottamiskykyiseksi) merkiksi, josta tiedetään, että tällä merkillä varustetut tavarat ja palvelut ovat peräisin CNCM:ltä tai Crédit Mutuel -verkostosta, on todettava, että tämä väite koskee asetuksen 2017/1001 7 artiklan 3 kohdan eikä sen 7 artiklan 1 kohdan c alakohdan soveltamista, koska väliintulijan analyysissa edellytetään sellaisten ominaispiirteiden arviointia, joita riidanalainen tavaramerkki olisi voinut saada käytössä kohdeyleisön keskuudessa niin, että kohdeyleisössä kyseisten tavaroiden ja palvelujen tunnistettaisiin olevan peräisin CNCM:ltä tai Crédit Mutuel -verkostosta. Tällaista väitettä ei näin ollen voida ottaa huomioon silloin, kun arvioidaan luontaista kuvailevuutta.

63 Toiseksi väliintulijan esiin tuomalla seikalla, jonka mukaan ilmaisun ”crédit mutuel” käyttöä säänneltäisiin tai se olisi peräti varattu yhdelle ainoalle talouden toimijalle, ei ole merkitystä riidanalaisen tavaramerkin luontaisen kuvailevuuden tai sen erottamiskyvyn arvioinnissa. Tällaisella seikalla ei nimittäin ole vaikutusta siihen, miten kohdeyleisö käsittää ja ymmärtää ilmaisun ”crédit

mutuel” itsessään kyseisten tavaroiden ja palvelujen osalta, vaan se saattaisi olla merkityksellinen tieto korkeintaan silloin, kun tutkitaan sitä, onko riidanalainen tavaramerkki tullut käytön perusteella erottamiskykyiseksi siten, että sillä voidaan eritoten osoittaa kyseisten tavaroiden ja palvelujen kaupallinen alkuperä eli se, että ne ovat peräisin joltakin tietyltä talouden toimijalta.

64 Kolmanneksi väliintulijan väitteestä, jossa tämä moittii valituslautakuntaa siitä, että se on tukeutunut mutualismia koskeviin teorioihin, vaikka niillä ei ole merkitystä kohdeyleisön käsityksen analysoinnissa, on syytä todeta, ettei riidanalaisesta päätöksestä käy selvästi ilmi, että valituslautakunta olisi tukeutunut kantajan esittämiin asiakirjoihin mutualismin teorioista silloin, kun se teki päätelmänsä siitä, että ilmaisu ”crédit mutuel” viittaa keskinäisten pankkien harjoittamaan pankkitoiminnan lajiin, tai että vaikka asia näin olisikin, nämä asiakirjat olisivat olleet ratkaisevia silloin, kun tähän päätelmään päädyttiin.

65 Joka tapauksessa on niin, että vaikka valituslautakunta olisi tukeutunut erityisesti kyseisiin asiakirjoihin vahvistaakseen päätelmänsä ilmaisun ”crédit mutuel” merkityksestä, on todettava, että mutualismia koskevissa teorioissa esitetään keskinäisten pankkien noudattamat yleiset periaatteet ja näin ollen ne tukevat valituslautakunnan päätelmää, jonka mukaan ilmaisu ”crédit mutuel” tarkoittaa pankkitoiminnan lajia, jota harjoittavat keskinäiset pankit, joiden toiminta vastaa täysin niin kutsuttujen perinteisten pankkien toimintaa, vaikka niiden päämäärä ei olekaan sama, nimittäin taloudellisten voittojen synnyttäminen. Näin ollen väliintulijan väite, jonka mukaan mutualismin teorioilla ei olisi merkitystä silloin, kun analysoidaan sitä, miten kohdeyleisö käsittää niiden sanojen merkityksen, joista riidanalainen tavaramerkki muodostuu, on hylättävä.

66 Kaikkien edellä esitettyjen näkökohtien perusteella väliintulijan esittämä ainoa kanneperuste ja näin ollen liitännäiskanne on hylättävä.

Pääkanteen ensimmäinen kanneperuste, joka koskee sitä, että asetuksen 2017/1001 59 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä tämän asetuksen 7 artiklan 1 kohdan c alakohdan kanssa, on rikottu

67 Kun otetaan huomioon edellä 21 ja 24 kohdassa esitetyt täsmennykset, voidaan todeta, että tällä kanneperusteella kantaja kiistää valituslautakunnan tekemän päätelmän, jonka mukaan riidanalainen tavaramerkki ei ole kuvaileva toiseen ryhmään kuuluvien tavaroiden ja palvelujen osalta, luokkaan 16 kuuluvia ”julisteita, kalentereita ja tarroja” lukuun ottamatta.

68 Tältä osin kantaja väittää, että näitä tavaroita ja palveluja tarjotaan pankkitoiminnassa yleisesti tai niitä ainakin voidaan tarjota, mikä käy sen mukaan ilmi siitä seikasta, että CNCM on hakenut riidanalaisen tavaramerkin rekisteröintiä kyseisille tavaroille ja palveluille. Näin ollen riidanalainen tavaramerkki olisi unionin yleisen tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla kuvaileva näiden tavaroiden ja palvelujen jonkin ominaisuuden eli niiden käyttötarkoituksen osalta, sikäli kuin niiden tarkoituksena oli keskinäinen luotto, ja se olisi näin ollen julistettava mitättömäksi.

69 Lisäksi kantaja väittää, että koska riidanalaisen tavaramerkin kuvailevuutta ei ole todettu näiden viimeksi mainittujen tavaroiden ja palvelujen osalta, CNCM voisi kieltää kaikkia taloudellisia toimijoita käyttämästä ilmaisua ”crédit mutuel” niiden keskinäisessä pankkitoiminnassa. Tämä olisi kuitenkin vastoin oikeuskäytäntöä, jonka mukaan jokaisen toimijan, joka saattaisi tulevaisuudessa tarjota tavaroita tai palveluja, jotka kilpailisivat niiden tavaroiden ja palvelujen kanssa, joille rekisteröintiä haetaan, on voitava vapaasti käyttää merkkejä taikka merkintöjä, joilla voidaan kuvata sen tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksia.

70 EUIPO ja väliintulija kiistävät kantajan väitteet ja vaativat tämän kanneperusteen hylkäämistä.

71 Näin ollen on arvioitava, onko sanamerkki Crédit Mutuel edellä 44–49 kohdassa mainitun oikeuskäytännön valossa kohdeyleisön kannalta kuvaileva toiseen ryhmään kuuluvien tavaroiden ja palvelujen osalta (lukuun ottamatta luokkaan 16 kuuluvia ”julisteita, kalentereita ja tarroja”, joiden osalta tätä päätelmää ei ole kiistetty), kuten kantaja väittää ja toisin kuin valituslautakunta on katsonut riidanalaisessa päätöksessä.

72 Tältä osin on todettava, että kantaja ei kiistä kohdeyleisön määritelmää eikä ilmaisun ”crédit mutuel” merkitystä, joita valituslautakunta on perustellusti käyttänyt riidanalaisessa päätöksessä ja jotka on mainittu edellä 51 ja 52 kohdassa.

73 Kysymyksestä, seuraako riidanalaisen tavaramerkin merkityksestä ja toiseen ryhmään kuuluvien tavaroiden ja palvelujen luonteesta, että merkki Crédit Mutuel on omiaan kuvaamaan näiden tavaroiden ja näiden palvelujen käyttötarkoitusta, kuten kantaja väittää, on todettava seuraavaa.

74 Valituslautakunta totesi lähinnä riidanalaisen päätöksen 60–64 kohdassa, että riidanalainen tavaramerkki ei kuvaillut toiseen ryhmään kuuluvia tavaroita ja palveluja, koska vaikka viimeksi mainittuja olisi voitu käyttää tai tarjota pankkitoiminnan yhteydessä, tästä ei voitu päätellä, että ne olisivat liittyneet pankkitoiminnan alaan. Valituslautakunnan mukaan riidanalaisen tavaramerkin ei voida katsoa sisältävän selviä ja suoria tietoja kyseisten tavaroiden ja palvelujen lajista, kohteesta tai käyttötarkoituksesta.

75 On todettava, että vaikka kantaja väittää, että toiseen ryhmään kuuluvia tavaroita ja palveluja ”tarjotaan pankkitoiminnassa yleisesti” tai että niitä ”voidaan tarjota”, se ei esitä mitään konkreettisia väitteitä kiistääkseen edellä 74 kohdassa mainitun valituslautakunnan arvioinnin tai osoittaakseen konkreettisesti, miten näitä toiseen ryhmään kuuluvia tavaroita ja palveluja voitaisiin käyttää pankkitoiminnan toteuttamiseen.

76 Ensinnäkään, toisin kuin kantaja väittää, pelkästään se seikka, että tavaramerkin haltija on hakenut riidanalaisen tavaramerkin rekisteröintiä näiden tavaroiden ja palvelujen osalta, ei riitä osoittamaan, että niitä tarjotaan pankkitoiminnassa yleisesti.

77 Toiseksi väitteestä, jonka mukaan toiseen ryhmään kuuluvia tavaroita ja palveluja ”voidaan” tarjota pankkitoiminnassa, on todettava, että ei ole toki välttämätöntä, että asetuksen 2017/1001 7 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuja tavaramerkin muodostavia merkkejä ja merkintöjä käytettäisiin tosiasiallisesti rekisteröinnin hakemisajankohtana sellaisten tavaroiden tai palvelujen kuvailemiseen, joita varten rekisteröintiä on haettu, tai näiden tavaroiden tai näiden palvelujen ominaisuuksien kuvailemiseen. Kuten jo tämän säännöksen sanamuodosta ilmenee, riittää, että näitä merkkejä ja näitä merkintöjä voidaan käyttää tällaisiin tarkoituksiin (tuomio 23.10.2003, SMHV v. Wrigley, C-191/01 P, EU:C:2003:579, 32 kohta). Sanamerkkiin on sovellettava kyseisessä säännöksessä tarkoitettua hylkäysperustetta, tai se on mitätöitävä, jos ainakin yksi sen mahdollisista merkityksistä on sellainen, että se ilmaisee asianomaisten tavaroiden tai palvelujen ominaisuuden (tuomio 14.12.2017, GeoClimaDesign v. EUIPO – GEO (GEO), T-280/16, ei julkaistu, EU:T:2017:913, 29 kohta).

78 Kuten edellä 46 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, merkin ja kyseessä olevien tavaroiden tai palvelujen välillä on kuitenkin oltava riittävän suora ja konkreettinen yhteys niin, että kohdeyleisö voi heti ja ilman lisäpohdintoja havaita kyseisten tavaroiden ja palvelujen tai jonkin niiden ominaisuuden kuvailun, jotta merkki kuuluisi asetuksen 2017/1001 7 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetyn kiellon piiriin.

79 Kantaja ei kuitenkaan esitä mitään konkreettista seikkaa, joka osoittaisi, että riidanalaisen tavaramerkin ja toiseen ryhmään kuuluvien tuotteiden ja palvelujen välillä (luokkaan 16 kuuluvia ”julisteita, kalentereita ja tarroja” lukuun ottamatta) olisi tällainen suora ja konkreettinen yhteys. Se kantajan esittämä seikka, että näitä tuotteita ja näitä palveluja voitaisiin käyttää pankkitoiminnan

toteuttamiseen, ei vielä yksin riitä osoittamaan, että riidanalaisen tavaramerkin ja kyseisten tavaroiden ja palvelujen välillä olisi olemassa riittävän suora ja konkreettinen yhteys niin, että kohdeyleisö käsittäisi tämän tavaramerkin heti ja ilman lisäpohdintoja esimerkiksi kyseisten tavaroiden ja palvelujen käyttötarkoituksen kuvailuksi.

80 Kuten valituslautakunta on perustellusti todennut, toiseen ryhmään kuuluvia tavaroita ja palveluja nimittäin esiintyy ja voidaan ehdottomasti käyttää pankkitoiminnan alalla. Niitä ei kuitenkaan ole tarkoitettu yksinomaan tällaiseen toimintaan, tai ne eivät erityisesti liity tällaiseen toimintaan, vaan niitä voidaan käyttää myös moneen muunlaiseen toimintaan, joten kohdeyleisö ei käsitä heti ja ilman lisäpohdintoja tavaramerkkiä Crédit Mutuel, jolla viitataan pankkitoiminnan lajiin, kuten edellä 52 kohdassa on todettu, niin, että sillä tarkoitetaan näitä tavaroita ja palveluja tai niiden jotakin ominaisuutta, esimerkiksi käyttötarkoitusta.

81 Tätä päätelmää eivät horjuta ne väitteet, jotka kantaja on esittänyt unionin yleisen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä.

82 Unionin yleinen tuomioistuin on näet todellakin todennut 9.9.2010 annetun tuomion Nadine Trautwein Rolf Trautwein v. SMHV (Hunter) (T-505/08, ei julkaistu, EU:T:2010:378), johon kantaja vetoaa, 37–40 kohdassa, että luokkaan 25 kuuluvia tavaroita ”voidaan käyttää etenkin metsästykseen tai ne voivat liittyä kyseiseen toimintaan” ja että kyseinen merkki oli kuvaileva, koska sillä ”[osoitettiin] kyseessä olevien tavaroiden käyttötarkoitus ja laatutaso ja näin ollen niiden tietyt olennaiset ominaisuudet”.

83 Unionin yleisen tuomioistuimen päätelmä, jonka mukaan erityisesti metsästäjistä koostuva kohdeyleisö saattoi käsittää heti ja ilman lisäpohdintoja, että merkki Hunter osoittaa, että luokkaan 25 kuuluvat ”vapaa-ajan vaatteet ja sisä- ja urheiluvaatteet”, ”vyöt” ja ”nauhat” oli erityisesti mukautettu metsästykseen ja että niiden laatutaso oli mukautettu metsästykseen, vaikka niitä ei olisi suunniteltu metsästystä varten, ja että näin ollen sanamerkki Hunter oli kuvaileva, koska sillä osoitettiin kyseisten tavaroiden käyttötarkoitus ja laatutaso, perustui kuitenkin ennakkototeamukseen siitä, että metsästäjille tarkoitettujen ja metsästykseen käytettävien tavaroiden piti täyttää erityiset toiminnalliset kriteerit ja että metsästäjien ulkokäyttöön tarkoitetun vaatetuksen laatu oli tyypillisesti erittäin hyvä.

84 Kyseisestä tuomiosta näin ollen ilmenee, että merkin ja kyseisten tavaroiden välisen yhteyden katsottiin olevan riittävän suora ja konkreettinen merkin metsästykseen viittaavan merkityksen sekä sen seikan takia, että metsästykseen käytetyillä vaatteilla oli erityisiä ominaisuuksia, jolloin kohdeyleisön oli mahdollista käsittää, että kyseisellä merkillä kuvailtiin kyseessä olevien tavaroiden laatua ja käyttötarkoitusta.

85 Kantaja ei kuitenkaan esitä mitään konkreettista seikkaa, jolla voitaisiin osoittaa, miten tätä unionin yleisen tuomioistuimen arviointia voitaisiin soveltaa käsiteltävässä asiassa. Tarkemmin sanottuna kantaja ei osoita millään tavalla, että jokin sen pankkitoiminnan erityinen ominaisuus, johon riidanalaisella tavaramerkillä viitataan, mahdollistaisi sen, että kohdeyleisö voisi heti ja ilman minkäänlaista pohdintaa luoda yhteyden tämän tavaramerkin ja kyseisten tuotteiden ja palvelujen, joita ei ole nimenomaisesti tarkoitettu pankkitoimintaan, jonkin keskeisen ominaisuuden välille.

86 Kantaja ei myöskään osoita, miten yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 19.11.2009 annetussa tuomiossa Clearwire v. SMHV (CLEARWIFI) (T-399/08, ei julkaistu, EU:T:2009:458) tekemän arvioinnin avulla voitaisiin osoittaa, että riidanalaisen tavaramerkin ja niiden tavaroiden ja palvelujen välillä, jotka eivät nimenomaisesti kuulu pankkitoiminnan alaan, olisi olemassa välitön yhteys. Viimeksi mainitussa tuomiossa tuomioistuin totesi, että kohdeyleisö voi yhtäältä käsittää, että merkillä CLEARWIFI tarkoitetaan langatonta teknologiaa, jolla tarjotaan kirkas ja häiriötön yhteys esimerkiksi Internetiin, ja toisaalta se voi muodostaa ongelmitta yhteyden kyseisen merkin ja erityisen

tietoliikennepalvelun eli internetyhteyden välille sekä myös kyseisen merkin ja tämän palvelun yhden ominaisuuden eli häiriöttömyyden välille. Näin ollen tuomioistuin katsoi, että kohdeyleisö voi käsittää tavaramerkin CLEARWIFI osoitukseksi kyseessä olevien palvelujen laadusta ja käyttötarkoituksesta.

87 Kantaja ei esitä mitään väitettä, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että tätä tuomioistuimen tekemää arviointia, joka perustui haetussa tavaramerkissä tarkoitettujen palvelujen erityiseen ominaisuuteen, johon kyseinen merkki viittaa, voitaisiin soveltaa nyt käsiteltävässä asiassa.

88 Näin ollen valituslautakunta katsoi perustellusti, ettei riidanalainen tavaramerkki ollut kuvaileva kantajan tarkoittamien toiseen ryhmään kuuluvien tavaroiden ja palvelujen osalta.

89 Luokkaan 36 kuuluvien vakuutustoimintaan liittyvien palvelujen eli ”vakuutustoiminnan”, ”säästöpankkien”, ”vakuutusten välityksen” ja ”rahataloudellisten arviointien (vakuutusasiat)” osalta todetaan erityisesti, ettei valituslautakunnan riidanalaisen päätöksen 63 kohdassa esittämässä arvioinnissa myöskään ole tehty virheitä. On nimittäin totta, kuten kantaja väittää, että vakuutusala kuuluu rahoitusalaan ja että pankkilaitokset, ja erityisesti Crédit Mutuel -konserniin kuuluvat pankit, tarjoavat vakuutuspalveluita. Ei myöskään ole harvinaista, että vakuutusyhtiö kuuluu samaan konserniin rahoituslaitosten kanssa. On myös totta, että tietyissä rekisteröinnin suhteellisia hylkäysperusteita koskevissa päätöksissä EUIPO:n elimet ovat päätelleet, että pankkipalvelut ja vakuutustoimintaan liittyvät palvelut ovat samankaltaisia.

90 On kuitenkin valituslautakunnan tavoin todettava, että vakuutustoiminnan ja pankkitoiminnan päämäärät ovat erilaiset siltä osin kuin vakuutuspalveluilla pyritään suojaamaan kaikenlaisia varoja ennalta arvaamattomien tapahtumien varalta, kun taas pankkipalveluilla pyritään hoitamaan ja hyödyntämään rahoitusvaroja. Näin ollen kantajan tehtävänä oli esittää näyttöä, jonka perusteella voitaisiin todeta (erityisesti kun otetaan huomioon se seikka, että pankkilaitokset tarjoavat usein vakuutuspalveluja), että kohdeyleisö käsittäisi heti ja ilman lisäpohdintoja, että riidanalaisella tavaramerkillä kuvaillaan myös sellaisia vakuutuspalveluja, jotka eivät kuulu pankin ”perinteiseen” toimintaan, tai jotakin niiden ominaisuutta, kuten esimerkiksi sitä, että keskinäinen pankki tarjoaa nämä palvelut sen toimintaa sääntelevien keskinäisen luoton periaatteiden mukaisesti. Koska EU-tavaramerkkiin nimittäin sovelletaan – asetuksen 2017/1001 59 ja 62 artiklan säännökset huomioon ottaen – pätevyysolettamusta siihen saakka, kunnes se on julistettu mitättömäksi mitättömyysmenettelyn seurauksena, sen henkilön, joka hakee asianomaisen tavaramerkin mitättömäksi julistamista, kuuluu esittää EUIPO:lle konkreettisia näkökohtia, jotka asettaisivat tavaramerkin pätevyyden kyseenalaiseksi (ks. tältä osin tuomio 28.9.2016, European Food v. EUIPO – Société des produits Nestlé (FITNESS), T-476/15, EU:T:2016:568, 47 ja 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

91 Pelkästään abstrakti viittaus toimintaan, josta käytetään nimitystä ”pankkien harjoittama vakuutusedustus”, sellaisena kuin sitä käytetään vakuutusedustuksesta 9.12.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/92/EY (EYVL 2003, L 9, s. 3) johdanto-osan yhdeksännessä perustelukappaleessa, johon kantaja vetoaa, tai se, että tietyissä rekisteröinnin suhteellisia hylkäysperusteita koskevissa päätöksissä EUIPO:n elimet ovat todenneet, että pankkipalvelut ja vakuutustoimintaan liittyvät palvelut ovat samankaltaisia, ei kuitenkaan riitä osoittamaan konkreettisesti, että kohdeyleisö käsittää riidanalaisen tavaramerkin kuvailevan myös näitä viimeksi mainittuja palveluita.

92 Kaiken edellä esitetyn perusteella pääkanteen ensimmäinen kanneperuste on hylättävä.

Pääkanteen toinen ja kolmas kanneperuste, jotka koskevat sitä, että asetuksen 2017/1001 59 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä tämän asetuksen 7 artiklan 3 kohdan kanssa, on rikottu

93 Toisessa ja kolmannessa kanneperusteessa kantaja moittii valituslautakuntaa pääasiassa siitä, että se on rikkonut asetuksen 2017/1001 59 artiklan 2 kohtaa ja saman asetuksen 7 artiklan 3 kohtaa, koska se on päätellyt virheellisesti, että riidanalainen tavaramerkki oli tullut käytön perusteella erottamiskykyiseksi niiden ensimmäiseen ryhmään kuuluvien tavaroiden ja palvelujen osalta, joiden yhteydessä se oli päätellyt, että asianomainen tavaramerkki oli kuvaileva ja että siltä puuttui erottamiskyky.

94 Tältä osin on muistutettava, että jos tavaramerkki ei alun perin ole erottamiskykyinen, se voi asetuksen 2017/1001 7 artiklan 3 kohdan nojalla tulla erottamiskykyiseksi sen seurauksena, että sitä käytetään tavaramerkillä tarkoitetuista tavaroista tai palveluista. Tavaramerkki voi tulla tällä tavoin erottamiskykyiseksi ennen muuta sellaisen tavanomaisen menettelyn jälkeen, jossa se tehdään tunnetuksi kohdeyleisön keskuudessa. Tästä seuraa, että sen arvioimiseksi, onko määrätty tavaramerkki tullut käytön perusteella erottamiskykyiseksi, on otettava huomioon kaikki ne tilanteet, joissa kohdeyleisö on voinut kohdata tämän tavaramerkin (tuomio 22.6.2006, Storck v. SMHV, C-24/05 P, EU:C:2006:421, 70 ja 71 kohta ja tuomio 21.5.2014, Bateaux mouches v. SMHV (BATEAUX-MOUCHES), T-553/12, ei julkaistu, EU:T:2014:264, 58 kohta).

95 Asetuksen 2017/1001 59 artiklan 2 kohdassa säädetään myös erityisesti, että silloin, kun EU-tavaramerkki on rekisteröity kyseisen asetuksen 7 artiklan 1 kohdan c alakohdan vastaisesti, sitä ei kuitenkaan voida julistaa mitättömäksi, jos se on rekisteröinnin jälkeen käytön seurauksena tullut erottamiskykyiseksi niiden tavaroiden tai palvelujen osalta, joita varten se on rekisteröity.

96 Erottamiskykyiseksi tuleminen tavaramerkin käytön perusteella edellyttää sitä, että vähintään huomattava osa kohdeyleisöstä tunnistaa tavaramerkin ansiosta, että asianomaiset tavarat tai palvelut ovat peräisin jostakin määrätystä yrityksestä (tuomio 1.2.2013, Ferrari v. SMHV (PERLE'), T-104/11, ei julkaistu, EU:T:2013:51, 37 kohta ja tuomio 22.3.2013, Bottega Veneta International v. SMHV (Käsilaukun muoto), T-409/10, ei julkaistu, EU:T:2013:148, 75 kohta).

97 Erottamiskyvyn syntymistä käytön perusteella on arvioitava tarkasti ja täsmällisesti. Rekisteröinnin hakijan on esitettävä näyttöä siitä, että pelkästään tämä tavaramerkki – eivätkä muut tavaramerkit, joita mahdollisesti myös on esillä – osoittaa tavaroiden kaupallisen alkuperän (tuomio 16.9.2015, Société des Produits Nestlé, C-215/14, EU:C:2015:604, 66 kohta).

98 Kantajan toisen ja kolmannen kanneperusteen yhteydessä esittämät eri väitteet voidaan ryhmitellä useaksi väitteeksi. Näin ollen ensimmäinen väite koskee pääasiallisesti sitä, että riidanalaisen tavaramerkin on mahdotonta tulla erottamiskykyiseksi käytön perusteella. Toinen väite koskee sitä, että tavaramerkkiä ei ole käytetty siinä muodossa, jossa se on rekisteröity. Kolmas väite koskee sitä, että tavaramerkkiä ei ole käytetty alkuperän osoittajana ja tavaramerkkinä. Neljäs väite koskee sitä, että ne todisteet, joita on esitetty tavaramerkin erottamiskykyiseksi tulemisesta käytön perusteella kunkin sellaisen tavaran ja palvelun osalta, joiden tapauksessa riidanalainen tavaramerkki ei ollut alun perin ollut erottamiskykyinen, ovat riittämättömiä, tai sitä, miten valituslautakunta on kaiken kaikkiaan arvioinut näitä todisteita.

– Se, että riidanalainen tavaramerkki ei voi tulla erottamiskykyiseksi käytön perusteella

99 Toisessa kanneperusteessa kantaja väittää pääasiallisesti, että riidanalainen tavaramerkki ei voi tulla erottamiskykyiseksi käytön perusteella, koska rahatalous- ja rahoitusmarkkinalain säännöksistä seuraa se, että ilmaisu "crédit mutuel" on oikeudellinen ja yleinen nimitys, jolla yhtäältä tarkoitetaan pankkien keskinäistä luottotoimintaa ja toisaalta taas verkostoksi järjestäytyneiden keskinäistä luottotoimintaa harjoittavien keskinäisten pankkien toimintaa. Minkään rahatalous- ja rahoitusmarkkinalain

säännöksen nojalla CNCM:lle ei myöskään annettaisi lupaa anastaa näitä sanoja itselleen muiden sellaisten toimijoiden kustannuksella, jotka harjoittavat tai voisivat harjoittaa keskinäistä luottotoimintaa. Näin ollen, sikäli kuin Ranskan lainsäätäjän tarkoituksena on ollut jättää nämä sanat – niiden merkitys ja tarkoitus huomioon ottaen – vapaaseen käyttöön, ja sikäli kuin muutkin toimijat käyttävät tai voivat laillisesti käyttää kyseisiä sanoja, ilmaisua ”crédit mutuel” ei voida anastaa tiettyyn käyttöön, eikä se voi tulla erottamiskykyiseksi käytön perusteella.

100 EUIPO ja väliintulija kiistävät kantajan väitteet.

101 Tämän väitteen osalta kantaja moittii valituslautakuntaa pääasiallisesti siitä, ettei se ole tehnyt kaikkia rahatalous- ja rahoitusmarkkinalaista johtuvia päätelmiä, sillä sen mukaan tästä laista ilmenee, että Ranskan lainsäätäjän tarkoituksena on ollut jättää ilmaisu ”crédit mutuel” kaikkien sellaisten yritysten vapaaseen käyttöön, jotka haluavat harjoittaa keskinäistä luottotoimintaa.

102 Tältä osin oikeuskäytännöstä käy ilmi, että asetuksen 2017/1001 7 artiklan 3 kohdassa tarkoitetussa tilanteessa se, että kohdeyleisö tosiasiallisesti käsittää kyseisen tavaramerkin muodostavan merkin osoitukseksi tavaran taikka palvelun kaupallisesta alkuperästä, on seurausta tavaramerkin hakijan taloudellisesta panostuksesta. Tämän seikan vuoksi on perusteltua jättää huomiotta saman artiklan 1 kohdan b–d alakohdan perustana olevat yleistä etua koskevat näkökohdat, joissa edellytetään, että asianomaisissa säännöksissä tarkoitettuja tavaramerkkejä on voitava käyttää vapaasti, jotta voidaan estää sääntöjenvastaisen kilpailuedun syntyminen yhden taloudellisen toimijan hyväksi (ks. tuomio 15.12.2016, Mondelez UK Holdings & Services v. EUIPO – Société des produits Nestlé (Suklaalevyn muoto), T-112/13, ei julkaistu, EU:T:2016:735, 67 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

103 Näin ollen on todettava, että ne asetuksen 2017/1001 7 artiklan 1 kohdan b–d alakohdan perustana olevat yleistä etua koskevat näkökohdat, joissa edellytetään, että ne merkit, jotka ovat kuvailevia, jotka eivät ole luontaisesti erottamiskykyisiä tai jotka ovat tulleet tavallisiksi, jätetään vapaaseen käyttöön, jätetään nimenomaisesti huomioimatta silloin, kun sovelletaan tämän asetuksen 7 artiklan 3 kohtaa.

104 Lisäksi on EUIPO:n tavoin todettava, että asetuksessa 2017/1001 sen paremmin kuin unionin tuomioistuinten oikeuskäytännössä ei määrätä, että merkin olisi ilmennettävä tiettyä ”kykyä”, jotta se voisi tulla erottamiskykyiseksi käytön perusteella, puhumattakaan siitä, etteikö asetuksen 2017/1001 7 artiklan 3 kohtaa voitaisi soveltaa silloin, kun tavaramerkki muodostuu sanoista, joilla tarkoitetaan säänneltyä toimintaa. Asetuksen 2017/1001 7 artiklan 3 kohdan sanamuodossa sen paremmin kuin missään muussa asetuksen 2017/1001 säännöksessä ei näet ole mitään, minkä perusteella voitaisiin todeta, että tiettyjen sanojen vahvistaminen laissa sulkisi pois sen mahdollisuuden, että ne voisivat tulla erottamiskykyisiksi käytön perusteella.

105 Tästä seuraa täten, että unionin oikeudessa säädetään mahdollisuudesta, että mikä tahansa merkki, joka ei alun perin ole ollut asetuksen 2017/1001 7 artiklan 1 kohdan b–d alakohdan nojalla erottamiskykyinen, voi tulla erottamiskykyiseksi käytön perusteella, ja näin on siitäkin huolimatta, että riidanalaisella merkillä voidaan tarkoittaa laissa säänneltyä toimintaa.

106 Tämä kantajan väite on näin ollen hylättävä, koska se johtaisi asetuksen 2017/1001 7 artiklan 3 kohdan soveltamisalan rajoittamiseen.

107 Käsiteltävä väite on näin ollen hylättävä.

– Se, että tavaramerkkiä ei ole käytetty siinä muodossa, jossa se on rekisteröity

108 Kantaja on todennut, että pelkällä sanojen ”crédit” ja ”mutuel” yhdistelmällä ei kyetä täyttämään tavaramerkin keskeistä tehtävää eli osoittamaan tavaroiden ja palvelujen kaupallista alkuperää, mikä kävisi ilmi erityisesti siitä, että riidanalainen tavaramerkki kirjoitettiin aina graafisten lisäosien, kuten

logojen, taikka iskulauseiden yhteyteen. Näin ollen kantajan mukaan tavaroiden ja palvelujen kaupallinen alkuperä pystyttiin määrittämään vasta näiden viimeksi mainittujen elementtien perusteella. Kantaja päättelee tämän perusteella pääasiassa, että koska riidanalaista tavaramerkkiä on käytetty monitahoisten tavaramerkkien osana, se ei ole voinut tulla erottamiskykyiseksi käytön perusteella.

109 EUIPO väittää, että jos unionin yleisen tuomioistuimen olisi vahvistettava, että riidanalaista tavaramerkkiä on käytetty ”yksilöllisenä tavaramerkkinä” eli siten, että kuluttajalle taataan, että kyseessä olevat tavarat tai palvelut ovat peräisin tavaramerkin haltijalta niiden laadusta yksin vastaavana yrityksenä, kantajan tavaramerkin käyttömuodosta esittämät väitteet olisi hylättävä. Tässä tilanteessa sillä, että riidanalaista tavaramerkkiä on käytetty aavistuksen tyylitellyssä muodossa ja yhdessä asianomaisten täydentävien kuvio- ja sanaosien kanssa, ei ole ratkaisevaa merkitystä, koska tavaramerkin haltija on kyselyn avulla osoittanut, että nimenomaan sanat ”crédit” ja ”mutuel” herättävät merkittävässä osassa kohdeyleisöä ajatuksen pankista.

110 Sanamerkin Crédit Mutuel käytöstä monitahoisissa tavaramerkeissä väliintulija muistuttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tietyn tavaramerkin erottamiskyky saattaa syntyä sen seurauksena, että tätä tavaramerkkiä käytetään rekisteröidyn tavaramerkin osana taikka yhdessä sen kanssa, ja että tavaramerkin sanaosat ovat lähtökohtaisesti kuvio-osia erottamiskykyisempiä. Näin ollen sen mukaan sanaosa ”crédit mutuel” olisi helpommin muistettavissa kuin logot tai iskulauseet, jotka ovat vain toissijaisia.

111 Tältä osin on syytä muistuttaa, että erottamiskyvyn synty voi olla seurausta sekä rekisteröidyn tavaramerkin jonkin osatekijän käytöstä tämän tavaramerkin osana että erillisen tavaramerkin käytöstä yhdessä rekisteröidyn tavaramerkin kanssa. Molemmissa tapauksissa riittää, että tämän käytön seurauksena asianomainen kohderyhmä käsittää tosiasiallisesti, että tavara tai palvelu, joka yksilöidään pelkästään sillä tavaramerkillä, jota varten rekisteröintiä on haettu, on peräisin tietystä yrityksestä (tuomio 7.7.2005, Nestlé, C-353/03, EU:C:2005:432, 30 kohta ja tuomio 17.7.2008, L & D v. SMHV, C-488/06 P, EU:C:2008:420, 49 kohta).

112 Riippumatta siis siitä, käytetäänkö merkkiä rekisteröidyn tavaramerkin osana vai yhdessä sen kanssa, olennainen edellytys on, että tämän käytön seurauksena merkillä voidaan osoittaa asianomaisessa kohderyhmässä, että tavarat, joita merkki koskee, ovat peräisin tietystä yrityksestä (tuomio 16.9.2015, Société des Produits Nestlé, C-215/14, EU:C:2015:604, 65 kohta).

113 Valituslautakunta totesi riidanalaisen päätöksen 111 ja 112 kohdassa, että vaikka riidanalaista tavaramerkkiä käytettäisiin muodossa, joka poikkeaa siitä muodosta, jossa se on rekisteröity, tällä seikalla ei olisi käsiteltävässä asiassa ollut vaikutusta päätelmään, jonka mukaan tällainen käyttö oli sellaista, että riidanalainen tavaramerkki oli voinut tulla erottamiskykyiseksi käytön perusteella. Valituslautakunnan mukaan nimittäin ne osat, joiden kanssa riidanalaista tavaramerkkiä on käytetty, eli graafinen muoto tai muiden sanamerkkien lisääminen iskulauseina, eivät vaikuttaneet sen erottamiskykyyn.

114 Vaikka kantaja ei kiistä periaatetta, jonka mukaan tavaramerkki voi tulla erottamiskykyiseksi sen seurauksena, että tätä tavaramerkkiä käytetään rekisteröidyn tavaramerkin osana taikka yhdessä sen kanssa, se toteaa oikeuskäytännön perusteella, että on myös välttämätöntä, että kohdeyleisö käsittää, että tavaramerkin osa tai tavaramerkki irrotettuna siitä tavaramerkistä, johon se oli yhdistetty, osoittaa erikseen tarkasteltuna tarkoittamansa tavaran tai palvelun alkuperän.

115 Tältä osin on kantajan tavoin todettava, että mitättömäksi vaaditun tavaramerkin haltijan on toimitettava todisteet siitä, että tämä tavaramerkki yksinään – eivätkä mitkä tahansa muut tavaramerkit, joita myös voi olla esillä – osoittaa tavaroiden kaupallisen alkuperän (tuomio 16.9.2015, Société des Produits Nestlé, C-215/14, EU:C:2015:604, 66 kohta).

116 Näin ollen nyt käsiteltävässä asiassa valituslautakunnan päätelmän, sellaisena kuin se on esitetty edellä 113 kohdassa, perusteltavuus riippuu – kuten EUIPO pääasiallisesti väittää – siitä, onko riidanalaista tavaramerkkiä käytetty niin, että se voi yksinään osoittaa kyseisten tavaroiden ja palvelujen kaupallisen alkuperän siten, että kuluttajalle taataan se, että ne ovat peräisin tietystä yrityksestä.

117 Tätä kysymystä tarkastellaan jäljempänä, kun tutkitaan toisen ja kolmannen kanneperusteen kolmatta väitettä.

– Se, että riidanalaista tavaramerkkiä ei ole käytetty alkuperän osoittajana ja tavaramerkkinä

118 Toisessa kanneperusteessa kantaja väittää pääasiallisesti, että – toisin kuin valituslautakunta on katsonut – ilmaisulla ”l’ensemble Crédit Mutuel” (”Crédit Mutuel -järjestelmä”) ei tässä tarkoiteta CNCM:ää eli keskuslaitosta, jolla ei ole pankkitoimintaa ja joka ei ole kuluttajan tiedossa, vaan, kuten rahatalous- ja rahoitusmarkkinalaista käy ilmi, yleisesti keskinäisiä pankkeja, jotka ovat järjestäytyneet pääasiassa kahteen itsenäiseen ja kilpailevaan ryhmittymään, jotka ovat Crédit Mutuel Arkéa ja CM11-CIC. Tämä seikka olisi omiaan estämään sen, että riidanalainen yksilöllinen tavaramerkki pystyisi täyttämään alkuperän osoittamistehtävänsä, mitä tukisi se, että Crédit Mutuel Arkéa ja CM11-CIC käyttävät eri tavaramerkkejä tavaroidensa ja palvelujensa yksilöimiseen asiakkaiden keskuudessa mahdollisten sekaannusten välttämiseksi. Erottautuakseen kilpailijastaan Crédit Mutuel Arkéan väitetään myös käyttävän ilmaisun ”crédit mutuel” kanssa eri logoa kuin CM11-CIC. Näin ollen yleisö ei pystyisi määrittämään kyseisten tavaroiden ja palvelujen kaupallista alkuperää silloin, kun ilmaisua ”crédit mutuel” käytetään erikseen.

119 Kolmannessa kanneperusteessa kantaja väittää, että valtaosassa asiakirjoista, jotka CNCM on toimittanut todisteeksi siitä, että riidanalainen tavaramerkki on tullut erottamiskykyiseksi käytön perusteella, ilmaisua ”crédit mutuel” ei käytetä tavaroita ja palveluita tarkoittavana tavaramerkkinä vaan sillä viitataan Crédit Mutuel -konserniin. Tällainen viittaus ei kuitenkaan voi olla osoituksena sellaisesta käytöstä tavaramerkkinä, jolla voitaisiin todistaa, että tavaramerkistä on tullut kyseisten eri tavaroiden ja palvelujen osalta erottamiskykyinen, koska tämä ei antaisi riidanalaiselle tavaramerkille mahdollisuutta täyttää tehtäväänsä alkuperän osoittajana etenkään, kun otetaan huomioon se, että ilmaisu ”crédit mutuel” on itse toiminnan ja tätä toimintaa harjoittavien palveluntarjoajien oikeudellinen ja yleinen nimitys.

120 Lisäksi, koska pankkitoiminnan alalla kuluttaja ei yhtäältä tavallisesti personifioisi merkkiä eikä toisaalta olisi olemassa toiminimeä tai liikenimeä, joka vastaisi täsmällisesti nimitystä ”Crédit Mutuel”, ilmaisun ”crédit mutuel” käyttöä ei myöskään voitaisi analysoida toiminimen tai liikenimen käyttönä, joka vastaisi käyttöä tavaramerkkinä.

121 EUIPO huomauttaa, että kantaja väittää pääasiallisesti, että tavaramerkin haltijan osoittama käyttö ei ole käyttöä ”yksilöllisenä tavaramerkkinä” vaan pikemminkin käyttöä ”yhteismerkkinä”. Tältä osin EUIPO jättää unionin yleisen tuomioistuimen arvioitavaksi unionin tuomioistuinten oikeuskäytännön sovellettavuuden käsiteltävään asiaan siltä osin kuin se liittyy tavaramerkin käyttöön sen keskeisen tehtävän mukaisesti ja erityisesti yksilöllisen tavaramerkin käyttöön yhteisen kaupallisen alkuperän osoittajana.

122 Väliintulija väittää, että mahdollisella Crédit Mutuel -konsernin sisäisellä kilpailulla ei ole vaikutusta ilmaisun ”crédit mutuel” kykyyn tulla erottamiskykyiseksi käytön perusteella. Ensinnäkin nimi Crédit Mutuel tarkoittaa näet sen mukaan hyvinkin saman nimistä konsernia, kuten Ranskan Conseil d’État (ylin hallintotuomioistuin) ja Ranskan kilpailuviranomainen ovat nimenomaisesti todenneet. Näin ollen, koska monet oikeudellisesti toisiinsa liittyvät taloudelliset yhteisöt hyödyntävät riidanalaista tavaramerkkiä, kyseinen tavaramerkki on merkki, josta yleisö tunnistaa, että yhteisö kuuluu tähän ryhmittymään.

123 Toisekseen se, että kantaja ja CM11-CIC käyttävät omia tavaramerkkejään tarjoamiensa tavaroiden ja palvelujen yksilöintiin, ei kuitenkaan häivyttäisi koko organisaation kattavan tavaramerkin Crédit Mutuel käyttöä, sikäli kuin sitä käytetään järjestelmällisesti ja se toimii ryhmittymään kuulumisen merkkinä, joka kiinnittää yleisön huomion silloin, kun pankkialan tuotteita valitaan.

124 Kolmanneksi sillä, että CNCM:llä ei keskuslaitoksena ole minkäänlaista pankkitoimintaa eikä se näin ollen ole kuluttajalle tuttu, ei olisi merkitystä siltä osin kuin oikeuskäytännön mukaan ei ole välttämätöntä, että tavaramerkin haltija käyttää tavaramerkkiä, vaan se riittää, että luvan saaneet kolmannet käyttävät tavaramerkkiä tosiasiallisesti, kuten käsiteltävässä asiassa olisi asianlaita.

125 Neljänneksi sillä seikalla, että kantaja käyttää eri logoa kuin CM11-CIC, ei myöskään olisi merkitystä sikäli, että sanaosa jää helpommin kuluttajan mieleen ja että tällaisessa tilanteessa sanamerkki Crédit Mutuel on juurikin erottamiskykyinen niin, että yleisö pystyy yhdistämään tavarat ja palvelut samaan kaupalliseen alkuperään.

126 Viidenneksi väliintulija väittää, että sanamerkkiä Crédit Mutuel käytetään hyvinkin tavaramerkkinä. Tältä osin se muistuttaa, että oikeuskäytännön mukaan toiminimen taikka liikenimen käyttöä voidaan pitää käyttönä rahoitustuotteiden osalta myös silloin, kun merkkiä ei ole kiinnitetty näihin tuotteisiin, mikäli kolmas käyttää kyseistä merkkiä siten, että toiminimen, liikenimen taikka tunnuksen ja kyseisten tavaroiden tai palvelujen välille muodostuu yhteys. Väliintulija huomauttaa lisäksi, että merkki Crédit Mutuel on pääasiallisesti palveluja koskeva tavaramerkki, jonka käytön on muodostuttava siitä, että merkki kiinnitetään näihin palveluihin liittyviin erilaisiin oheismateriaaleihin. Lisäksi se muistuttaa yhtäältä, ettei ole olemassa toiminimeä taikka liikenimeä, joka vastaisi täsmällisesti ”Crédit Mutuel” -nimitystä, ja toisaalta, että ilmaisua ”crédit mutuel” tavataan toimitetuissa asiakirjoissa ilman mitään mainintaa toiminimestä, kuten valituslautakunta on todennut.

127 Kuudenneksi väliintulija katsoo, että sen toimittamat asiakirjat näyttävät toteen, että kuluttajan näkökulmasta sanamerkki Crédit Mutuel on jo useiden vuosien ajan viitannut pankkitoiminnan alaan kuuluviin tavaroihin ja palveluihin, joita eivät suinkaan tarjoa mitkä tahansa keskinäiset pankit tai osuuspankit vaan yksi pankki, joka vastaa pankkiverkostoa, jonka keskuslaitos CNCM on.

128 Toisen ja kolmannen kanneperusteen nyt käsiteltävän väitteen osalta kantaja väittää lähinnä, että väliintulijan esittämien todisteiden perusteella voidaan katsoa, että riidanalaisella tavaramerkillä tarkoitetaan korkeintaan Crédit Mutuel -konsernia ja näin ollen konsernin muodostavia keskinäisiä pankkeja mutta ei CNCM:ää, joka on tavaramerkin haltija. Näin ollen riidanalaista tavaramerkkiä ei olisi käytetty tavaramerkkinä vaan viittauksena tähän konserniin. Tämä seikka olisi omiaan estämään sen, että riidanalainen yksilöllinen tavaramerkki voisi täyttää alkuperän osoittamistehtävänsä ja tulla näin ollen erottamiskykyiseksi käytön perusteella.

129 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että se, että tavaramerkki tulisi erottamiskykyiseksi käytön perusteella, edellyttää, että ainakin merkittävä osa kohdeyleisöstä tunnistaa tavaramerkin ansiosta, että kyseiset tavarat ja palvelut ovat peräisin tietystä yrityksestä (ks. tuomio 15.12.2016, Mondelez UK Holdings & Services v. EUIPO – Société des produits Nestlé (Suklaalevyn muoto), T-112/13, ei julkaistu, EU:T:2016:735, 68 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

130 Jos asianomainen kohderyhmä tai ainakin merkittävä osa siitä tunnistaa tavaramerkin ansiosta, että tavara on peräisin tietystä yrityksestä, tästä on pääteltävä, että asetuksen 2017/1001 7 artiklan 3 kohdassa vaadittu edellytys tavaramerkin rekisteröinnille täyttyy (ks. tuomio 15.12.2016, Mondelez UK Holdings & Services v. EUIPO – Société des produits Nestlé (Suklaalevyn muoto), T-112/13, ei julkaistu, EU:T:2016:735, 70 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

131 Vaikka erottamiskykyiseksi tuleminen voi olla seurausta yhtä hyvin siitä, että rekisteröidyn tavaramerkin osatekijää on käytetty kyseisen tavaramerkin osana, kuin siitä, että erillistä tavaramerkkiä on käytetty yhdessä rekisteröidyn tavaramerkin kanssa, kuten edellä 111 kohdassa on muistutettu,

oikeuskäytännöstä seuraa, että tämän käytön seurauksena asianomaisen kohderyhmän on tosiasiallisesti käsitettävä, että tavara tai palvelu, joka yksilöidään vain sillä tavaramerkillä, jonka rekisteröintiä on haettu, on peräisin tietyltä yritykseltä. Näin ollen riippumatta siitä, käytetäänkö tiettyä merkkiä rekisteröidyn tavaramerkin osana vai yhdessä sen kanssa, olennainen edellytys on, että tämän käytön seurauksena merkillä, jonka rekisteröintiä tavaramerkiksi haetaan, voidaan osoittaa asianomaisessa kohderyhmässä, että tavarat, joita merkki koskee, ovat peräisin tietystä yrityksestä (tuomio 16.9.2015, Société des Produits Nestlé, C-215/14, EU:C:2015:604, 64 ja 65 kohta).

132 Lisäksi on muistutettava erottamiskykyiseksi tulemisesta käytön perusteella, että sen, että kohderyhmä tunnistaa, että tavara tai palvelu on peräisin tietystä yrityksestä, on pohjattava siihen, että tavaramerkkiä on käytetty tavaramerkkinä. Ilmaisun ”tavaramerkin käyttö tavaramerkkinä” on ymmärrettävä viittaavan tavaramerkin käyttämiseen siinä tarkoituksessa, että asianomainen kohderyhmä tunnistaa tavaran tai palvelun olevan peräisin tietystä yrityksestä (ks. tuomio 22.6.2006, Storck v. SMHV, C-24/05 P, EU:C:2006:421, 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

133 Näin ollen kaikenlainen tavaramerkin käyttö ei välttämättä ole sen käyttöä tavaramerkkinä (tuomio 22.6.2006, Storck v. SMHV, C-24/05 P, EU:C:2006:421, 62 kohta).

134 Edellä esitettyjen näkökohtien valossa on tutkittava sitä, onko valituslautakunta perustellusti katsonut, että käsiteltävässä asiassa väliintulijan toimittamat todisteet olivat omiaan osoittamaan, että riidanalainen tavaramerkki oli tullut erottamiskykyiseksi sen käyttämisen perusteella siten, että se osoitti asianomaisessa kohderyhmässä, että kyseiset tavarat ja palvelut olivat peräisin tietystä yrityksestä.

135 Edellä 129–131 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä seuraa, että se, että tavaramerkkiä käytetään sen keskeisessä tehtävässä eli osoittamassa tavaroiden ja palvelujen kaupallista alkuperää eli osoittamassa, että ne ovat peräisin tietystä yrityksestä, on ensiarvoisen tärkeä seikka, kun arvioidaan todisteita, joilla pyritään osoittamaan, että kyseinen tavaramerkki on tullut käytön perusteella erottamiskykyiseksi.

136 Riidanalaisesta päätöksestä (sivut 27–40) ilmenee, että väliintulija on esittänyt suuren määrän todisteita osoittaakseen, että kohdeyleisö tunsi riidanalaisen tavaramerkin ja että kyseinen tavaramerkki on näin ollen tullut käytössä erottamiskykyiseksi. Nämä todisteet muodostuvat mielipidekyselyistä, todisteista, jotka osoittavat, että Crédit Mutuel -konserni on mukana kumppanuuksissa, taloudellisista tiedoista, mukaan lukien tiedoista, jotka osoittavat, miten Crédit Mutuel -konserni on sijoittunut erilaisissa luokituksissa, ja mainoskampanjoista.

137 Päätelmät, joita valituslautakunta on asianomaisten todisteiden perusteella tehnyt riidanalaisella tavaramerkillä yksilöityjen tavaroiden ja palvelujen kaupallisesta alkuperästä, eivät ole selviä. Valituslautakunta nimittäin toteaa, että kohdeyleisö käsittää, että riidanalainen tavaramerkki osoittaa, että pankkitoiminnan alaan kuuluvat tavarat ja palvelut ovat peräisin joko ”haltijalta” eli CNCM:ltä (riidanalaisen päätöksen 97, 105 ja 108 kohta ja pääasiassa 99 ja 100 kohta) tai ”pankilta” tai ”joltain pankilta” (riidanalaisen päätöksen 103, 104 ja 107 kohta) tai ”Crédit Mutuel -konsernilta”, ”Crédit Mutuel -verkostosta” taikka ”Crédit Mutuel -yritysryhmältä” (riidanalaisen päätöksen 104 ja 116 kohta).

138 Tältä osin on muistutettava, että riidanalainen tavaramerkki on yksilöllinen tavaramerkki. Vaikka väliintulijan hallussa on ranskalainen Crédit Mutuel -tavaramerkki, joka on rekisteröity yhteismerkiksi ja jonka Cour d’appel de Paris on päätellyt tulleen erottamiskykyiseksi käytön perusteella 27.2.2018 annetussa tuomiossa samankaltaisten todisteiden perusteella kuin ne todisteet, jotka väliintulija on esittänyt EUIPO:ssa käydyssä menettelyssä, väliintulija ei ole päättänyt rekisteröidä riidanalaista tavaramerkkiä EU-yhteisömerkiksi. Lisäksi väliintulija korosti mitättömyysosastossa käydyssä menettelyssä sitä, että riidanalaista tavaramerkkiä oli haettu ja se oli rekisteröity yksilöllisenä tavaramerkkinä (ks. mitättömyysosaston päätöksen sivu 4).

139 Asianosaisten kesken on niin ikään kiistatonta, että riidanalaisen tavaramerkin haltija CNCM, joka ei ole keskinäinen pankki ja joka ei näin ollen itse harjoita pankkitoimintaa, ei käytä kyseistä tavaramerkkiä. Väliintulija näet väittää, että monet Crédit Mutuel -konserniin yhdistyneet yhteisöt käyttävät riidanalaista tavaramerkkiä ja että se on näin ollen merkki, josta yleisö tunnistaa, että yhteisö kuuluu tähän konserniin.

140 On myös kiistatonta, että pankit, jotka kuuluvat Crédit Mutuel -konserniin ja jotka käyttävät riidanalaista tavaramerkkiä, ovat järjestäytyneet pääasiassa kahteen itsenäisen ja kilpailevaan ryhmään, jotka ovat Crédit Mutuel Arkéa ja CM11-CIC, kuten riidanalaisen päätöksen 88 kohdasta ilmenee, ja jotka käyttävät riidanalaista tavaramerkkiä muiden tavaramerkkien kanssa taikka yhdistävät sen omiin logoihinsa yksilöidäkseen tavaransa ja palvelunsa asiakkaidensa silmissä.

141 Ei kuitenkaan voida sulkea pois sitä, etteikö tällainen yksilöllisen riidanalaisen tavaramerkin yhteiskäyttö voisi mahdollistaa sen, että tavaramerkki tulee erottamiskykyiseksi käytön perusteella.

142 Kuten edellä 135 kohdasta ilmenee, silloin, kun arvioidaan sitä, onko tavaramerkki tullut käytön perusteella erottamiskykyiseksi, on nimittäin välttämätöntä, että tämä käyttö on toteutunut tavaramerkin keskeisen tehtävän mukaisesti. Silloin, kun on kyse riidanalaisen tavaramerkin kaltaisista yksilöllisistä tavaramerkeistä, tämä keskeinen tehtävä on taata kuluttajalle tai loppukäyttäjälle, että tavaramerkillä varustetulla tavaralla tai palvelulla on tietty alkuperä, jolloin kuluttaja tai loppukäyttäjä voi erottaa ilman sekaannusvaaraa kyseisen tavaran tai palvelun muista tavaroista ja palveluista, joilla on jokin toinen alkuperä. Tavaramerkin on nimittäin oltava takeena siitä, että kaikki tavaramerkillä varustetut tavarat on valmistettu tai palvelut tarjottu yhden ja saman, niiden laadusta vastaavan yrityksen valvonnassa, jotta tavaramerkki voisi täyttää keskeisen tehtävänsä siinä vääristymättömän kilpailun järjestelmässä, jonka luominen ja ylläpitäminen on EUT-sopimuksen tavoitteena (ks. tältä osin ja analogisesti tuomio 8.6.2017, W. F. Gözze Frottierweberei ja Gözze, C-689/15, EU:C:2017:434, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 7.6.2018, Schmid v. EUIPO – Landeskammer für Land- und Forstwirtschaft in Steiermark (Steirisches Kürbiskernöl), T-72/17, valitus vireillä, EU:T:2018:335, 44 kohta).

143 Tästä seuraa, että jotta voidaan saada selville se, onko yksilöllinen tavaramerkki tullut erottamiskykyiseksi yhteiskäytön seurauksena, on määritettävä, takaako se kuluttajille sen, että kyseiset tavarat tai palvelut ovat peräisin tietystä yrityksestä, joka on ymmärrettävä yhdeksi ja samaksi yritykseksi, jonka valvonnassa tavarat valmistetaan tai palvelut tarjotaan ja jonka voidaan näin katsoa olevan vastuussa kyseisten tavaroiden tai palvelujen laadusta.

144 Käsiteltävässä asiassa on tutkittava, onko väliintulijaa eli riidanalaisen tavaramerkin haltijaa pidettävä edellä 142 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettuna ”yhtenä ja samana yrityksenä”, kuten viimeksi mainittu väittää, niiden oikeudellisten ja kaupallisten yhteyksien perusteella, jotka yhdistävät sen Crédit Mutuel -konsernin jäseniin, niin, että riidanalaisen tavaramerkin ja kyseisen konsernin jäsenten tarjoamien tavaroiden ja palvelujen välisen yhteyden perusteella voitaisiin katsoa, että kyseinen tavaramerkki oli tullut käyttönsä perusteella erottamiskykyiseksi.

145 Tässä yhteydessä on siis tärkeää määrittää, valvooko väliintulija asianomaista tavaramerkkiä tosiasiallisesti käyttävien Crédit Mutuel -konserniin kuuluvien pankkien tarjoamia tavaroita ja palveluita niin, että kuluttajat käsittävät, että kyseiset tavarat tai palvelut ovat peräisin yhdestä ja samasta yrityksestä, jonka voidaan katsoa olevan vastuussa niiden laadusta.

146 Tältä osin on todettava, että CNCM on Crédit Mutuel -konsernin keskuslaitos. Rahatalous- ja rahoitusmarkkinalain L.512-56 §:n mukaisesti sen on määrä edustaa yhteisesti keskinäisiä luottopankkeja niiden oikeuksien ja yhteisten etujen edistämiseksi, valvoa kunkin keskinäisen luottopankin organisaatioon ja johtamiseen liittyviä hallinnollisia, teknisiä ja taloudellisia näkökohtia sekä toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että keskinäisen luoton järjestelmä

toimii moitteettomasti. Rahatalous- ja rahoitusmarkkinalain R.512-20 §:n mukaan keskinäisten luottopankkien on sitouduttava noudattamaan CNCM:n perussääntöä, sisäisiä sääntöjä, ohjeita ja päätöksiä. Kuten sen perussäännöstä ilmenee, CNCM toimii yhdistyksen muodossa.

147 Vastauksessaan unionin yleisen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen väliintulija muistutti siitä, mitä tehtäviä sillä on Crédit Mutuel -konsernin keskuslaitoksena, sekä väitti valvovansa verkoston jäseniä koskevia hallinnollisia, teknisiä ja taloudellisia näkökohtia ja toteuttavansa tarvittavat toimenpiteet erityisesti kunkin konserniin kuuluvan pankin maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden takaamiseksi.

148 Tällaisten seikkojen perusteella ei kuitenkaan voida vahvistaa, että se valvoisi myös Crédit Mutuel -konserniin kuuluvien pankkien tarjoamia tavaroita ja palveluja edellä 142 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla.

149 Vaikka Crédit Mutuel -konserni onkin kilpailuoikeudessa taikka vakavaraisuusvaatimuksissa tarkoitettu yksi ainoa (taikka yksi ja sama) yritys, kuten niistä eurooppalaisten ja kansallisten tuomioistuinten antamista erilaisista päätöksistä ja asiakirjoista ilmenee, joihin väliintulija on tämän osalta vedonnut, tällaisesta toteamuksesta ei voida – toisin kuin väliintulija väittää – sellaisenaan päätellä, että väliintulija olisi kyseisen konsernin keskuslaitoksena myös edellä 142 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettu yksi ja sama yritys. Asianomaisella käsitteellä on nimittäin Euroopan unionin tavaramerkkioikeudessa itsenäinen sisältö, sellaisena kuin sitä on tulkittu edellä mainitussa oikeuskäytännössä, eikä sitä pidä sekoittaa tai soveltaa analogisesti unionin oikeuden muilla aloilla, kuten kilpailuoikeudessa taikka luottolaitosten vakavaraisuusvalvonnassa, vahvistettujen käsitteiden kanssa.

150 Asianomaiset kriteerit, joita sovelletaan Crédit Mutuel -konsernin olemassaolon toteamiseksi vakavaraisuusvalvontaa tai kilpailuoikeuden soveltamista varten, eivät nimittäin ole samat kuin ne, joita sovelletaan, jotta pystyttäisiin toteamaan, että kyseessä on ”yksi ja sama yritys” sen oikeuskäytännön mukaan, joka koskee yksilöllisen EU-tavaramerkin käyttöä sen keskeisen tehtävän mukaisesti.

151 Tässä jälkimmäisessä tapauksessa ainoa merkityksellinen kriteeri on se, takaako riidanalaisen tavaramerkin käyttö Crédit Mutuel -konsernin jäsenten tarjoamissa tavaroissa ja palveluissa kuluttajille, että nämä tavarat ja palvelut ovat peräisin yhdestä ja samasta yrityksestä, jonka valvonnassa kyseiset tavarat ja palvelut tarjotaan ja jonka voidaan näin ollen katsoa olevan vastuussa niiden laadusta. Väliintulija ei kuitenkaan ole osoittanut, että asia olisi näin Crédit Mutuel -konsernin tapauksessa.

152 Väliintulijan esittämät väitteet, joilla se pyrki osoittamaan, että se valvoi välillisesti mutta välttämättömästi Crédit Mutuel -konserniin kuuluvien pankkilaitosten tavaroiden ja palvelujen laatua, eivät ole vakuuttavia. Se väittää nimittäin, että pankkilaitosten talouden vakaus, vakavaraisuus ja maksuvalmius ovat ne ominaisuudet, joita kuluttaja odottaa luotettavalta pankilta. Sikäli kuin se valvoo tältä osin kyseiseen konserniin kuuluvia laitoksia, se olisi näin ollen myös vastuussa niiden tarjoamien tavaroiden ja palvelujen laadusta.

153 Vaikka vakavaraisuusvalvonnalla saattaa olla vaikutusta siihen, millaisiksi asiakkaat mieltävät Crédit Mutuel -konserniin kuuluvat pankit, koska se vaikuttaa osaltaan niiden mielikuvaan ”luotettavista pankeista”, tästä valvontavastuusta ei kuitenkaan voida vielä päätellä, että pankkien taloustilanteen valvonnan lisäksi väliintulija valvoisi myös pankkien kuluttajille tarjoamia tavaroita ja palveluita siten, että sen voitaisiin katsoa olevan vastuussa niiden laadusta. Kuitenkin vain ja ainoastaan tämän viimeksi mainitun kriteerin perusteella voitaisiin todeta, että riidanalainen yksilöllinen tavaramerkki, jonka haltija väliintulija on, osoittaa, että sillä varustetut tavarat ja palvelut ovat peräisin yhdestä ja samasta yrityksestä, mikä mahdollistaisi näin ollen sen, että tämä kaupallisen alkuperän takaava tavaramerkki voisi tulla erottamiskykyiseksi siksi, että se on Crédit Mutuel -konsernin jäsenten yhteiskäytössä.

154 Tästä seuraa, että käsiteltävässä asiassa riidanalaista yksilöllistä tavaramerkkiä ei ole käytetty sen keskeisen tehtävän mukaisesti kaupallisen alkuperän osoittajana eli osoituksena siitä, että tavarat ja palvelut ovat peräisin yhdeltä ja samalta yritykseltä, jonka valvonnassa tavarat on valmistettu tai palvelut tarjottu ja jonka voidaan katsoa olevan vastuussa niiden laadusta, vaan, kuten EUIPO ja kantaja pääasiallisesti väittävät, sitä on käytetty yhteisen kaupallisen alkuperän osoittajana tai tarkemmin sanottuna osoituksena siitä, että kyseiset tavarat ja palvelut ovat peräisin sellaiselta valmistajalta tai palveluntarjoajalta, joka kuuluu yhdistykseen taikka osuuskuntaan, joka muodostuu Crédit Mutuel -konserniin kuuluvista pankeista. Lisäksi väliintulija väittää nimenomaisesti (ks. edellä 122–127 kohdassa mainitut väliintulijan väitteet), että riidanalainen tavaramerkki on merkki, josta kohdeyleisö tunnistaa, että pankki kuuluu Crédit Mutuel -konserniin.

155 Tällainen riidanalaisen tavaramerkin käyttö osoituksena siitä, että tavarat tai palvelut ovat peräisin joltain Crédit Mutuel -konserniin kuuluvalta pankilta, saattaa tapauksen mukaan kylläkin antaa mahdollisuuden katsoa, että yhteismerkki täyttää tehtävänsä alkuperän osoittajana. Yksilöllisestä tavaramerkistä poiketen EU-yhteisömerkillä ei nimittäin osoiteta, että tavarat tai palvelut ovat peräisin yhdeltä ja samalta yritykseltä, vaan sillä voidaan asetuksen 2017/1001 74 artiklan nojalla yksilöidä sillä varustettujen tavaroiden tai palvelujen kaupallinen alkuperä osoittamalla, että ne ovat peräisin sen yhdistyksen jäseniltä, joka on kyseisen tavaramerkin haltija (ks. tältä osin tuomio 8.6.2017, W. F. Gözze Frottierweberei ja Gözze, C-689/15, EU:C:2017:434, 50 kohta ja tuomio 20.9.2017, The Tea Board v. EUIPO, C-673/15 P–C-676/15 P, EU:C:2017:702, 57 kohta).

156 Väliintulijan väite, jonka mukaan kuluttaja yhdistää Crédit Mutuel -tavaramerkillä tarjottavat pankkipalvelut Crédit Mutuel -konserniin ja erottaa ne siten pankkipalveluista, joilla on toinen alkuperä, ilmentää pikemminkin tämän tavaramerkin käyttöä yhteismerkkinä eikä yksilöllisenä tavaramerkkinä.

157 Kuten edellä 138 kohdassa on todettu, riidanalainen tavaramerkki on kuitenkin rekisteröity yksilöllisenä tavaramerkkinä eikä yhteismerkkinä.

158 Koska väliintulija ei ole osoittanut, että kyseinen riidanalainen tavaramerkki täyttäisi keskeisen tehtävänsä kaupallisen alkuperän osoittajana eli takeena siitä, että sillä varustetut tavarat ja palvelut ovat edellä 142 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti peräisin yhdestä ja samasta yrityksestä, jonka valvonnassa ne tarjotaan ja jonka voidaan näin ollen katsoa vastaavan niiden laadusta, valituslautakunta on päätellyt virheellisesti, että tämä tavaramerkki on tullut erottamiskykyiseksi sen perusteella, että Crédit Mutuel -konsernin jäsenet ovat käyttäneet sitä.

159 Tätä päätelmää tukee se kantajan esittämä seikka, että Crédit Mutuel Arkéa ja CM11-CIC, jotka ovat kaksi itsenäistä ja kilpailevaa ryhmää, joiden yhteyteen ne keskinäiset pankit ovat järjestäytyneet, jotka kuuluvat yhdistykseen, jonka keskuslaitos väliintulija on, käyttävät tavaroidensa ja palvelujensa yksilöimistä varten asiakkaidensa keskuudessa riidanalaisen tavaramerkin lisäksi eri tavaramerkkejä tai yhdistävät riidanalaisen tavaramerkin tiettyyn logoon osoittaakseen näiden tavaroiden ja näiden palvelujen kaupallisen alkuperän eli sen, että ne ovat peräisin jommastakummasta ryhmästä. Väliintulija ei kiistä tätä seikkaa, mutta se katsoo kuitenkin, ettei sillä ole merkitystä sikäli, että se, että kantaja ja CM11-CIC käyttävät omia tavaramerkkejään tarjoamiensa tavaroiden ja palvelujen yksilöintiin, ei häivytä koko organisaation kattavan tavaramerkin Crédit Mutuel käyttöä – väliintulija näyttää hahmottavan kyseisen tavaramerkin kaikkien Crédit Mutuel -konserniin kuuluvien pankkien käyttämäksi tavaramerkiksi.

160 Vaikka riidanalainen tavaramerkki tulisi nähdä koko organisaation kattavana tavaramerkkinä, se on kuitenkin, kuten edellä 154 kohdassa on todettu ja kuten väliintulija on itsekin todennut, merkki kuulumisesta ryhmittymään ja osoittaa siten enintään tavaroiden ja palvelujen yhteisen alkuperän eli sen, että ne ovat peräisin Crédit Mutuel -konsernista.

161 Kuten edellä 131 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, riidanalaisella yksilöllisellä tavaramerkillä on kuitenkin pystyttävä yksinään osoittamaan kohdeyleisön keskuudessa, että tavaramerkillä tarkoitetut tavarat ja palvelut ovat peräisin edellä 142 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetusta yhdestä ja samasta yrityksestä.

162 Tässä yhteydessä on vielä todettava, että valituslautakunta katsoi riidanalaisen päätöksen 97 kohdassa virheellisesti, että ne mielipidekyselyt, jotka väliintulija toimitti todisteeksi siitä, että riidanalainen tavaramerkki oli tullut käytön perusteella erottamiskykyiseksi, osoittivat ”täysin yksiselitteisesti”, että kohdeyleisö käsittää riidanalaisen tavaramerkin osoittavan, että kyseiset pankkitoimintaan kuuluvat tavarat ja palvelut ovat peräisin väliintulijalta. Näistä kyselyistä nimittäin ilmenee, että haastatellut henkilöt yhdistävät merkin Crédit Mutuel pankkiin tai yleisesti rahoituslaitokseen tai vieläpä pankkialan tuotteeseen, kuten lainaan. Nämä kyselyt ovat siis luonteeltaan sellaisia, että niillä voidaan enintään osoittaa, että kohdeyleisön näkökulmasta merkillä Crédit Mutuel tarkoitetaan pankkitoiminnan alaan kuuluvia tai jonkin pankki- tai rahoituslaitoksen tarjoamia tavaroita ja palveluita. Nimenomaan tästä syystä riidanalaista tavaramerkkiä on myös pidetty kuvailevana niiden tavaroiden ja palvelujen osalta, joilla on yhteys pankkitoimintaan.

163 Se väliintulijan esiin tuoma seikka, että tietty prosenttiosuus haastatelluista henkilöistä ilmoitti kuulleensa puhuttavan ”nimestä” Crédit Mutuel, ei osoita millään tavalla, että kohdeyleisö yhdistäisi riidanalaisen tavaramerkin väliintulijaan, vaan se osoittaa korkeintaan sen, että kohdeyleisö tuntee kyseisen ilmaisun ja uskoo sen viittaavan pankkiin, rahoituslaitokseen taikka pankkialan tuotteeseen.

164 Väliintulijan muut väitteet eivät anna aihetta kyseenalaistaa edellä 158 kohdassa tehtyä päätelmää.

165 Ensinnäkin on hylättävä väite, jonka mukaan tavaramerkin erottamiskykyiseksi tuleminen käytön perusteella ei edellytä sitä, että tavaramerkin haltija käyttäisi sitä, vaan riittäisi, että luvan saaneet kolmannet käyttävät sitä tosiasiallisesti, mikä pitäisi paikkansa käsiteltävän asian riidanalaisen tavaramerkin tapauksessa.

166 Oikeuskäytäntö, johon väliintulija tältä osin tukeutuu, koskee nimittäin tavaramerkin sellaisen tosiasiallisen käytön osoittamista, joka on perustunut asetuksen 2017/1001 18 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla tavaramerkin haltijan suostumukseen, jolloin tämä tosiasiallinen käyttö rinnastetaan haltijan omaan tavaramerkin käyttöön. On kuitenkin todettava, ettei ole olemassa asetuksen 2017/1001 18 artiklan 2 kohdan kanssa analogista säännöstä, joka koskisi tavaramerkin tuloa erottamiskykyiseksi käytön perusteella, joten ei voida suoraan katsoa, että sillä, että kolmas osapuoli on käyttänyt tavaramerkkiä sen haltijan suostumuksella, voitaisiin osoittaa, että tavaramerkki on tullut erottamiskykyiseksi käytön perusteella.

167 Vaikka nimittäin unionin tuomioistuin on todennut, että asetuksen 2017/1001 18 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut tavaramerkin tosiasiallisen käytön tarkastamista koskevat vaatimukset vastaavat vaatimuksia, jotka koskevat tämän asetuksen 7 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua merkin rekisteröinnin mahdollistavaa merkin erottamiskykyiseksi tulemista käytön perusteella (tuomio 18.4.2013, Colloseum Holding, C-12/12, EU:C:2013:253, 34 kohta), se ei ole tältä osin viitannut kyseisen asetuksen 18 artiklan 2 kohdasta johtuviin vaatimuksiin.

168 Näin ollen se oikeuskäytäntö, johon väliintulija vetoaa asetuksen 2017/1001 18 artiklan 2 kohdan soveltamisen osalta, ei ole merkityksellinen silloin, kun sovelletaan asianomaisen asetuksen 7 artiklan 3 kohtaa.

169 Toiseksi väliintulijan väite, jonka mukaan on niin, että vaikka toiminimellä taikka liikenimellä ei sinänsä pyritä erottamaan tavaroita tai palveluja, tällaista toiminimeä voidaan käyttää ”tavaroita tai palveluja varten” silloin, kun kolmas käyttää kyseistä merkkiä siten, että sillä luodaan yhteys toiminimen tai liikenimen muodostavan merkin ja kolmannen kaupan pitämien tavaroiden tai tarjoamien palvelujen välille (tuomio 11.9.2007, Céline, C-17/06, EU:C:2007:497, 21–23 kohta), ei anna mahdollisuutta

todeta, että riidanalaisella tavaramerkillä osoitettaisiin, että kyseiset tavarat ja palvelut ovat peräisin tavaramerkin haltijalta. Kuten valituslautakunta totesi riidanalaisen päätöksen 117 kohdassa, tavaramerkin haltija on näet väliintulija, jonka toiminimi on ”Confédération nationale du Crédit mutuel”. Riidanalainen tavaramerkki ei siis vastaa sen toiminimeä.

170 Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella toinen ja kolmas kanneperuste on hyväksyttävä ja riidanalainen päätös on kumottava osittain siltä osin kuin valituslautakunta oli päätellyt, että riidanalainen tavaramerkki olisi tullut käytön perusteella erottamiskykyiseksi sellaisiin ensimmäiseen ryhmään kuuluviin tavaroihin ja palveluihin nähden, joiden osalta se on ollut kuvaileva ja erottamiskyvytön, ilman että on tarpeen tutkia kantajan muita väitteitä, jotka se on esittänyt kiistääkseen valituslautakunnan tekemän arvioinnin riidanalaisen tavaramerkin tulemisesta erottamiskykyiseksi käytön perusteella.

Oikeudenkäyntikulut

171 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 134 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Lisäksi työjärjestyksen 134 artiklan 2 kohdan mukaan unionin yleinen tuomioistuin ratkaisee, miten kulut on jaettava asianosaisten kesken silloin, kun hävinneitä asianosaisia on useita. Työjärjestyksen 134 artiklan 3 kohdassa määrätään vielä, että jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, kukin asianosainen vastaa omista kuluistaan. Unionin yleinen tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että asianosainen vastaa omien oikeudenkäyntikulujensa lisäksi osasta toisen asianosaisen kuluja, jos tämä vaikuttaa perustellulta asiassa ilmenneiden seikkojen vuoksi.

172 Käsiteltävässä asiassa kantaja on vaatinut, että EUIPO ja väliintulija velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut. EUIPO on vaatinut, että kantaja ja väliintulija velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Väliintulija on vaatinut, että kantaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

173 Näissä olosuhteissa ja kun otetaan huomioon se seikka, että kantaja, EUIPO ja väliintulija ovat hävinneet tietyn osan esittämistään vaatimuksista, päätetään pääkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen osalta, että kantaja vastaa kolmasosasta omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaa kolmasosan EUIPO:n ja väliintulijan oikeudenkäyntikuluista, EUIPO vastaa kahdesta kolmasosasta omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaa kaksi kolmasosaa kantajan oikeudenkäyntikuluista ja väliintulija vastaa kahdesta kolmasosasta omista oikeudenkäyntikuluistaan. Väliintulija vastaa liitännäiskanteesta aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston (EUIPO) viidennen valituslautakunnan 8.11.2017 tekemä päätös (asia R 1724/2016-5) kumotaan siltä osin kuin päätöksessä todettiin, että riidanalainen tavaramerkki oli tullut erottamiskykyiseksi käytön perusteella niihin tavaroihin ja palveluihin nähden, joiden osalta se oli kuvaileva ja erottamiskyvytön.

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) Liitännäiskanne hylätään.

4) Crédit Mutuel Arkéa velvoitetaan pääkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen osalta vastaamaan kolmasosasta omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan kolmasosan EUIPO:n ja Confédération nationale du Crédit mutuelin oikeudenkäyntikuluista.

5) EUIPO velvoitetaan pääkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen osalta vastaamaan kahdesta kolmasosasta omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan kaksi kolmasosaa kantajan oikeudenkäyntikuluista.

6) Confédération nationale du Crédit mutuel velvoitetaan vastaamaan kahdesta kolmasosasta pääkanteesta aiheutuneista omista oikeudenkäyntikuluistaan ja vastaamaan liitännäiskanteesta aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

Prek Buttigieg Berke

Julistettiin Luxemburgissa 24 päivänä syyskuuta 2019.

Allekirjoitukset